SCAUNELE
Farsă tragică

PERSONAJELE
BĂTRÎNUL, 95 de ani BĂTRÎNA, 94 de ani ORATORUL, între 45 şi 50 de ani
Şi multe alte personaje
DECORUL
Pereţi circulari cu un intrînd înfund. O încăpere foarte sărăcăcioasă. în dreapta, pornind dinspre avanscenă, trei uşi. Apoi o fereastră, cu un scăunel de bucătărie în faţa ei; pe urmă încă o uşă. în intrînd, înfund, o uşă somptuoasă, cu două batante, şi alte două uşi, aşezate faţă în faţă, încadrînd uşa somptuoasă: aceste două uşi, sau cel puţin una dintre ele, sînt aproape complet ascunse ochilor publicului. în stînga scenei, tot pornind dinspre avanscenă, trei uşi, o fereastră, avînd lîngăea un scăunel de bucătărie, aşezată simetric faţă de cea din dreapta, apoi o tablă neagră şi un podium. Pentru mai multă claritate, vezi planul de mai jos.

1. Uşă mare, în fund, cu două batante. 11. Podium şi tablă neagră.
12,13. Ferestre (cu scăunel) 2,3,4,5. Uşi laterale dreapta. stînga, dreapta.
6, 7, 8. Uşi laterale stînga. 14. Scaune goale.
9,10. Uşi ascunse în intrînd. . Culoar (în culise).

La marginea scenei, două scaune, unul Ungă altul. De plafon atîrnă o lampă cu gaz. Cortina se ridică. Semiîntuneric. Bătrînul stă aplecat la fereastra din dreapta, urcat pe scăunelul de bucătărie. Bătrîna aprinde lampa cu gaz. Lumină verde. îl trage pe Bătrîn de mînecă.
BĂTRÎNA: Hai, puiule, închide fereastra, miroase urît apa stătută... intră şi ţînţarii...
BĂTRÎNUL: Lasă-mă-n pace!
BĂTRÎNA: Hai, puiule, hai, aşază-te pe scaun. Nu te mai apleca, ai să cazi în apă. Doar ştii ce-a

păţit Francisc I. Ai grijă.
BĂTRÎNA: Iar îmi vii cu exemple istorice! M-am săturat de istoria Franţei, căcăreaza mea. Vreau să mă uit; bărcile de pe apă sînt ca nişte pete pe discul soarelui.
BĂTRÎNA: N-ai cum să le vezi, nu-i soare, e întuneric, puiule.
BĂTRÎNUL: Rămîne umbra lui. (Se *apleacă foarte mult.)*
BĂTRÎNA *(îl trage cu toată puterea):* Vai!... mi se face frică, puişor... hai, dă-te jos, n-ai să le vezi cînd vin. N-are rost. E întuneric... *(Bătrînul se lasă tras împotriva voinţei sale.)*
BĂTRÎNUL: Vroiam să mă uit, îmi place aşa mult să privesc apa.
BĂTRÎNA: Nu ştiu cum poţi, puiule... Pe mine mă ia cu ameţeală. Ah! casa asta... şi insula, nu mă pot obişnui... de jur-împrejur apă... de sub ferestre, apă cît vezi cu ochii...
78
Bătrîna, trăgîndu-l pe Bătrîn, se îndreaptă spre cele două scaune din marginea scenei. Bătrînul se aşază cît se poate de firesc pe genunchii Bătrînei.
BĂTRÎNUL: E şase după-masă... Şi s-a făcut deja întuneric, îţi mai aduci aminte? Pe vremuri era altfel; era lumină pînă la nouă seara, pînă la zece, pînă la miezul nopţii.
BĂTRÎNA: Chiar aşa, ce memorie ai!
BĂTRÎNUL: Multe s-au schimbat de-atunci.
BĂTRÎNA: De ce oare? Tu ce crezi?
BĂTRÎNUL: Habar n-am, Semiramida, căcăreaza mea... Poate fiindcă pe cît înaintezi, pe-atît te-a-funzi mai tare. E din cauza pămîntului care se-nvîrte, se-nvîrte, se-nvîrte, se-nvîrte...
BĂTRÎNA: Se-nvîrte, se-nvîrte, puiule... *(Tăcere.)* Vai! ce savant eşti, ce talentat eşti, puişor! Puteai s-ajungi preşedinte şef, rege şef, sau chiar doctor şef, mareşal şef, numai să fi vrut, să fi avut şi tu un dram de ambiţie în viaţă...
BĂTRÎNUL: La ce bun? Tot n-am fi trăit mai bine... şi la urma urmei noi avem o situaţie, eu sînt totuşi mareşal, mareşalul imobilului, doar sînt portar.
BĂTRÎNA *(îl mîngîie pe Bătrîn aşa cum mîngîi un copil):* Puişorule, copil mic...
BĂTRÎNUL: Mă plictisesc de moarte.
BĂTRÎNA: Erai mai vesel cînd te uitai la apă... Hai, apucă-te şi tu să imiţi ca să mai rîdem şi noi, cum ai făcut aseară.
BĂTRÎNUL: De ce nu imiţi tu? E rîndul tău.
BĂTRÎNA: Ba-i rîndul tău.
BĂTRÎNUL: Al tău.
79
BĂTRÎNA: Ba al tău.
BĂTRÎNUL: Ba al tău.
BĂTRÎNA: Ba al tău.
BĂTRÎNUL: Bea-ţi ceaiul, Semiramida. *(Bineînţeles, nu e ceai.)*
BĂTRÎNA: Hai, fă ca februarie.
BĂTRÎNUL: Nu-mi plac lunile anului.
BĂTRÎNA: Deocamdată n-avem altele. Fă-o pentru mine...
BĂTRÎNUL: Bine. Uite: februarie. (Se *scarpină în cap ca Stan Laurel.)*
BĂTRÎNA, *rîzînd, aplaudînd:* Curat februarie! îţi mulţumesc, îţi mulţumesc, eşti tare drăguţ, puişor. *(îl îmbrăţişează.)* Vai, ce talentat eşti! Puteai s-ajungi pe puţin mareşal şef, dacă vroiai...
BĂTRÎNUL: Sînt portar, mareşalul imobilului. *(Tăcere.)*
BĂTRÎNA: Hai, spune-mi povestea, ştii tu, povestea aia: *Atunci am rîs...*
BĂTRÎNUL: Iarăşi?... M-am săturat... *Atunci, am rîs*[7]. tot asta... îmi ceri mereu acelaşi lucru!... „Atunci am rîs..." Ce plictiseală... De şaptezeci şi cinci de ani de cînd sîntem căsătoriţi, în fiecare seară, dar absolut în fiecare seară, mă pui să-ţi spun aceeaşi poveste, să imit aceleaşi persoane, aceleaşi luni... tot aia şi tot aia... hai mai bine să vorbim despre altceva...

BĂTRÎNA: Puiule, eu nu mă plictisesc deloc... E viața ta... pentru mine viața ta e pasionantă.
BĂTRÎNUL: O ştii pe dinafară.
BĂTRÎNA: Dar uit imediat totul... în fiecare seară sufletul meu e proaspăt... Da, puiule, de-asta iau purgative... pentru tine, puişor, în fiecare seară sînt ca nouă... Hai, începe, te rog.
BĂTRÎNUL: Cum vrei tu.
BĂTRÎNA: Dă-i drumul, spune povestea... E şi povestea mea, ce-i al tău e al meu! „Atunci, am rîs..."
BĂTRÎNUL: „Atunci am răs...", căcăreaza mea...
BĂTRÎNA: „Atunci am răz...", puişorul meu...
BĂTRÎNUL: „Atunci am răzbit pînă la un gard uriaş. Eram uzi leoarcă, frigul ne intrase în oase, după atîtea ore, zile, nopți, săptămîni..."
BĂTRÎNA: „Luni..."
BĂTRÎNUL: „... în ploaie. Ne clănțăneau urechile, picioarele, genunchii, nasul, dinții... au trecut optzeci de ani de-atunci. Nu ne-au dat voie să intrăm... puteau măcar deschide poarta de la grădină..." *(Tăcere.)*
BĂTRÎNA: „în grădină, iarba era udă."
BĂTRÎNUL: „O potecă ducea către o piață mică; în mijlocul ei, biserica din sat..." Unde era satul ăsta? Mai ții minte?
BĂTRÎNA: Nu, puiule, nu mai ştiu.
BĂTRÎNUL: Cum se-aj ungea acolo, unde-i drumul? Locul se chema, cred, Paris...
BĂTRÎNA: Parisul n-a existat niciodată, puiule.
BĂTRÎNUL: Oraşul ăsta trebuie să fi existat, odată ce s-a scufundat. Era oraşul lumină, fiindcă lumina s-a stins, s-a stins, de patru sute de mii de ani... N-a mai rămas din el decît un cîntec.
BĂTRÎNA: Un cîntec-cîntec? Ciudat. Ce cîntec?
BĂTRÎNUL: Un cîntec de leagăn, o alegorie: *Paris sera toujours Paris.*
BĂTRÎNA: Şi se-aj ungea prin grădină? Era departe?
81
BĂTRÎNUL, *visează, pierdut:* Cîntecul?... ploaia?...
BĂTRÎNA: Ce talentat eşti. Dacă aveai şi tu un dram de ambiție în viață, ai fi ajuns rege şef, ziarist şef, actor şef, mareşal şef... Dar toate-au fost înghițite în gaura neagră... în marea gaură neagră... în gaura neagră, aşa e cum îți spun. *(Tăcere.)*
BĂTRÎNUL: „Atunci, am rîs..."
BĂTRÎNA: Da, da, zi mai departe...
BĂTRÎNUL *(Bătrîna începe să rîdă încet, ramolită; apoi, treptat, rîde în hohote; şi Bătrînul va rîde):* „Atunci am rîs de ne durea burta şi se zguduia pămîn-tul, povestea era plină de haz... şi hazul alerga de rupea pămîntul, cu burta goală, hazul avea burtă şi-i era necaz... căra un cufăr cu orez
burdușit, orezul pe pămînt s-a risipit, hazul s-a poticnit... şi-atunci am rîs, am rîs, am rîs, burta plină de haz, cufăr cu sau fără orez, burta goală cufurind orez... şi-atunci am rîs, hazul venea gol puşcă de necaz, am rîs..."
BĂTRÎNA, *rîzînd:* „Şi-atunci am rîs, am făcut haz de necaz, de hazul gol, am rîs, de cufăr cu sau fără orez, cufurit pe pămînt... orezul din burtă risipit pe pămînt..."
CEI DOI BĂTRÎNI, *împreună, rîzînd:* „Şi-atunci am rîs. Ha!... risip... Ha!... Ha-risip!... Hazul cu burta goală de necaz... a risipit orezul... (Se *aude:)* Şi-atunci am... burta goală... a ris... cu sau fără cufăr... s-a cufurit... *(Apoi, cei doi bătrîni se liniştesc treptat.)* Am rîs... ha!... Ha-risip!... Ha-risip! Haris!"
BĂTRÎNA: Ăsta era care va să zică faimosul tău Paris.
82
BĂTRÎNUL: Ehe, multe ar mai fi de spus...
BĂTRÎNA: Vai! puişor, eşti atît de, atît de... vai! atît de, ştii tu, atît de, de... tu puteai s-ajungi

ceva în viață, mult mai mult decît mareşal de imobil.
BĂTRÎNUL: Să fim modeşti... să ne mulțumim cu ce-avem...
BĂTRÎNA: Poate că ți-ai distrus vocația...
BĂTRÎNUL *(izbucneşte brusc în plîns):* Am spart-o? Am făcut-o țăndări? Vai! mămico, unde eşti?... ih-ih-ih, sînt orfan. *(Scînceşte.)* ... orfan, orfelin...
BĂTRÎNA: Sînt lîngă tine, de ce ți-e frică?
BĂTRÎNUL: Nu, Semiramida, căcăreaza mea. Tu nu eşti mămica mea... sînt orfan, orfelin, cine-o să mai aibă grijă de mine?
BĂTRÎNA: Sînt aici, puiule!...
BĂTRÎNUL: Nu-i acelaşi lucru... vreau la mama, tu nu eşti mămica mea, tu...
BĂTRÎNA, *mîngîindu-l:* Mi se rupe inima, nu plîn-ge, copilul meu.
BĂTRÎNUL: Ih-ih-ih, lasă-mă; ih-ih-ih, totul e cioburi în mine, mi-e rău, mă doare vocația, s-a spart.
BĂTRÎNA: Potoleşte-te.
BĂTRÎNUL, *plîngînd în hohote, cu gura larg deschisă, ca un bebeluş:* Sînt orfan... orfelin.
BĂTRÎNA *(încearcă să-l consoleze, îl mîngîie):* Orfanul meu, puişorule, îmi zdrobeşti inima, orfanul meu.
leagănă pe Bătrîn, care de la o vreme stă iar aşezat pe genunchii ei.
BĂTRÎNUL, *plîngînd în hohote:* Ih-ih-ih! Mămica mea! Unde e mămica mea? Nu mai am mămică.
83
BĂTRÎNA: Sînt soția ta, acum eu sînt mămica.
BĂTRÎNUL, *revenindu-şi puțin:* Nu-i adevărat, sînt orfan, oh-oh.
BĂTRÎNA, *continuînd să-l legene:* Puiul meu, orfanul meu, orfelin, orfelon, orfelană, orfan.
BĂTRÎNUL, *îmbufnat, cedînd pas cu pas:* Nu... nu vreau; nu vreeaaaau.
BĂTRÎNA *(fredonează):* Orfan-fan-fan, orfelin-lin-lin, orfelon-lon-lon, orfelan-lan-lan.
BĂTRÎNUL: Nuuu... Nuuu.
BĂTRÎNA, *acelaşi joc:* Lon lan lin, lin lan Ion, orfelon fofolon, orfelin fofolin, orfelon filfizon...
BĂTRÎNUL: Ih-ih-ih! (Se *mai smiorcăie, dar, încet, încet, se linişteşte.)* Unde e mămica mea?
BĂTRÎNA: în grădina raiului... te-aude, te priveşte dintre flori; nu mai plînge că o faci şi pe ea să plîngă!
BĂTRÎNUL: Nu-i adevărat... vărat... nu, nu mă vede... nu m-aude. Am rămas singur pe lume, tu nu eşti mămica mea...
BĂTRÎNA *{Bătrînul e aproape liniştit):* Hai, potoleş-teşte-te, vino-ți în fire... tu ai talent cu carul, micul meu mareşal... hai, hai, şterge-ți lacrimile, diseară vin invitații, nu trebuie să te vadă în halul ăsta... nu-i totul distrus, nu-i totul pierdut, o să le spui totul, o să le explici, tu ai un mesaj ... doar ai zis mereu că vrei să-l comunici... tu trebuie să trăieşti, trebuie să lupți pentru mesajul tău...
BĂTRÎNUL: Da, ai dreptate, am un mesaj, lupt, am o misiune... simt că port în pîntec un mesaj pe care trebuie să-l transmit omenirii, omenirii...
84
BĂTRÎNA: Omenirii, puişor, la ea trebuie să ajungă mesajul tău!...
BĂTRÎNUL: E-adevărat, e-adevărat...
BĂTRÎNA *{îi suflă nasul Bătrînului, îi şterge lacrimile):* Aşa te vreau... tu eşti bărbat, soldat, mareşal de imobil...
BĂTRÎNUL *(s-a ridicat de pe genunchii Bătrînei şi se plimbă cu paşi mici, agitat):* Eu nu sînt ca toți ceilalți, eu am un ideal în viață. Poate că sînt talentat, cum zici, da, am talent, dar îmi lipseşte uşurința. Mi-am făcut datoria de mareşal al imobilului, am fost mereu la înălțimea împrejurărilor, m-am descurcat onorabil, poate că e destul...
BĂTRÎNA: Nu şi pentru tine, tu nu eşti ca toți ceilalți, tu eşti mult mai mare, şi totuşi era mult

mai bine dacă te înțelegeai, ca toată lumea, cu toată lumea. Te-ai certat cu toți prietenii, cu toți directorii, cu toți mareşalii, cu fratele tău.
BĂTRÎNUL: Nu-i vina mea, Semiramida, ştii foarte bine ce-a zis.
BĂTRÎNA: Ce-a zis?
BĂTRÎNUL: A zis: „Prieteni, am un purice. Am venit în vizită cu speranța să vi-l las vouă."
BĂTRÎNA: Eh, vorba vine, dragul meu. Nu trebuia să pui la suflet. Dar pe Carel de ce te-ai supărat? Tot el a fost de vină?
BĂTRÎNUL: Vrei să mă scoți din sărite, asta vrei: să mă scoți din sărite! Păi sigur c-a fost vina lui. A venit într-o seară şi-a zis: „Vă urez noroc. Acum c-ar trebui să spun cu voce tare vorba aia care aduce noroc, uite că n-o zic. O-nghit." Şi a rîs ca boul.
85
BĂTRÎNA: Da avea suflet bun, puişor. în viață nu
trebuie să fii aşa sensibil. BĂTRÎNUL: Mie nu-mi plac glumele astea. BĂTRÎNA: Puteai s-ajungi marinar şef, tîmplar şef,
rege şef de orchestră.
Tăcere prelungită. Rămîn încremeniți pentru un timp, fără să facă cea mai mică mişcare, în scaunele lor.
BĂTRÎNUL, *ca în vis:* „Era la capătul capătului grădinii. .. acolo era... acolo era... acolo era..." ce era, draga mea?
BĂTRÎNA: Oraşul Paris, care strălucea!
BĂTRÎNUL: „La capătul, la capătul capătului Parisului era, era"... ce?
BĂTRÎNA: Puişor, ce era, cine era puişor?
BĂTRÎNUL: Era un loc, un timp fermecător...
BĂTRÎNA: O vreme-atît de bună? Mă-ndoiesc...
BĂTRÎNUL: Dar locul... locul nu mi-l amintesc...
BĂTRÎNA: Nu-ți mai bate capul...
BĂTRÎNUL: E prea departe, nu pot... să mai ajung la el... unde era?...
BĂTRÎNA: Ce?
BĂTRÎNUL: Ceea ce eu... ceea ce-mi vine... unde era? şi cine?
BĂTRÎNA: Oriunde-ar fi, te voi urma cu dor, pînă la capătul lumii, puişor.
BĂTRÎNUL: Ah! îmi vine aşa de greu să mă exprim... Trebuie să spun totul.
BĂTRÎNA: E o datorie sfîntă. N-ai dreptul să ții pentru tine mesajul tău; trebuie să-l împărtăşeşti oamenilor, ei aşteaptă... universul întreg nu te-aşteaptă decît pe tine.
86
BĂTRÎNUL: Da, da, am să le spun.
BĂTRÎNA: Te-ai hotărît? Trebuie.
BĂTRÎNUL: Bea-ți ceaiul.
BĂTRÎNA: Puteai s-ajungi orator şef dacă aveai mai multă voință în viață... sînt mîndră, sînt tare bucuroasă că te-ai hotărît în sfîrşit să vorbeşti tuturor țărilor, Europei, tuturor continentelor!
BĂTRÎNUL: Ah, dar îmi vine aşa de greu să mă exprim, n-am uşurință.
BĂTRÎNA: Uşurința vine după ce faci primul pas, e la fel ca viața şi moartea... trebuie numai să fii hotărît. Vorbind, ne vin ideile, cuvintele, pe urmă ne găsim pe noi, în propriile noastre cuvinte, şi oraşul, grădina, poate că regăsim totul şi nu mai sîntem orfani.
BĂTRÎNUL: N-am să vorbesc eu, am angajat un orator de meserie, o să vorbească el în numele meu, ai să vezi.
BĂTRÎNA: Atunci, rămîne într-adevăr pe diseară? Măcar i-ai convocat pe toți, toate personajele, toți proprietarii şi toți savanții?
BĂTRÎNUL: Da, pe toți proprietarii şi pe toți savanții. *{Tăcere.)*
BĂTRÎNA: Paznicii? episcopii? chimiştii? cazangiii? violoniştii? delegații? preşedinții? polițiştii? negustorii? clădirile? stilourile? cromozomii?

BĂTRÎNUL: Da, da, şi poştaşii, hangiii şi artiştii, toţi ăştia care sînt cît de cît savanţi, cît de cît proprietari!
BĂTRÎNA: Şi bancherii?
BĂTRÎNUL: I-am convocat.
BĂTRÎNA: Proletarii? funcţionarii? militarii? revoluţionarii? reacţionarii? psihiatrii şi psihopaţii lor?
87
BĂTRÎNUL: Da, toţi, toţi, toţi, la urma urmelor, cu toţii sînt savanţi sau proprietari.
BĂTRÎNA: Nu te enerva, puiule, nu vreau să te bat la cap, dar ştii cît eşti de aiurit, ca toate geniile; întîlnirea e importantă, trebuie să vină cu toţii în seara asta. Poţi conta pe ei? au promis?
BĂTRÎNUL: Bea-ţi ceaiul, Semiramida. *(Tăcere.)*
BĂTRÎNA: Papa, papagalii şi papilele?
BĂTRÎNUL: I-am convocat. *(Tăcere.)* Am să le comunic mesajul... Toată viaţa am simţit că mă-nă-buş; acum, vor afla totul, datorită ţie şi oratorului, numai voi m-aţi înţeles.
BĂTRÎNA: Sînt aşa mîndră de tine...
BĂTRÎNUL: întîlnirea începe în cîteva clipe.
BĂTRÎNA: E-adevărat deci, vin în seara asta? Nu mai ai de ce să plîngi, savanţii şi proprietarii ţin loc de tătici şi de mămici. *(Tăcere.)* Nu vrei să amî-năm întîlnirea? N-o să ne obosească prea tare?
Agitaţia creşte. Timp de cîteva clipe Bătrînul se-nvîr-te cu paşi mici şi nehotărîţi, de bătrîn sau de copil, în jurul Bătrînei. Face eventual un pas sau doi spre una din uşi, pentru a continua apoi să se plimbe în cerc.
BĂTRÎNUL: Tu crezi că ne-ar putea obosi?
BĂTRÎNA: Eşti puţin răcit.
BĂTRÎNUL: Şi cum să anulez întîlnirea?
BĂTRÎNA: îi invităm în altă seară. Poţi să le dai telefon.
BĂTRÎNUL: Doamne Dumnezeule, nu pot, e prea tîr-ziu. Probabil că s-au îmbarcat deja!
BĂTRÎNA: Trebuia să fii mai prudent.
Se aude o barcă lunecînd pe apă.
88
BĂTRÎNUL: Am impresia c-au sosit... *(Lunecarea bărcii se aude mai tare.)* ... Da, sosesc!... *(Bătrîna se ridică şi merge şchiopătînd.)*
BĂTRÎNA: Poate că-i Oratorul.
BĂTRÎNUL: Nu vine el aşa devreme. Trebuie să fie altcineva. (Se *aude soneria.)* Ah!
BĂTRÎNA: Ah!
Nervoşi, Bătrînul şi Bătrîna se îndreaptă spre uşa ascunsă din fund, în dreapta. în vreme ce se îndreaptă spre uşă, spun:
BĂTRÎNUL: Hai.
BĂTRÎNA: Sînt ciufulită ca naiba... stai o clipă...
îşi aranjează părul, rochia, în timp ce merge şchiopătînd, îşi trage ciorapii roşii, grosolani.
BĂTRÎNUL: Trebuia să te aranjezi înainte... ai avut
tot timpul... BĂTRÎNA: Vai ce prost îmbrăcată sînt... Uită-te şi
tu cum arată rochia asta veche, e toată boţită... BĂTRÎNUL: Puteai şi tu s-o calci... hai, grăbeşte-te! Nu-i lăsa s-aştepte. »
Bătrînul, urmat de Bătrîna care bombăne, ajunge în intrînd; pentru o clipă, nu mai sînt vizibili din sală; se aude cum deschid uşa, apoi cum o închid, după ce au poftit pe cineva să intre.
VOCEA BĂTRÎNULUI: Bună ziua, doamnă, poftiţi vă rog. Sîntem încîntaţi că aţi răspuns invitaţiei noastre. V-o prezint pe soţia mea.
VOCEA BĂTRÎNEI: Bună ziua, doamnă, cît mă bucur să vă cunosc!... Atenţie la pălărie să nu se boţească. Mai bine scoateţi acul, e mai comod fără. Oh, nu, nu se-aşază nimeni pe ea.
89
VOCEA BĂTRÎNULUI: Lăsaţi-vă aici blana. Daţi-mi voie să vă ajut. Nu, nu se strică.
VOCEA BĂTRÎNEI: Vai, ce taior frumos... şi ce cămă-şuţă tricoloră... Nu luaţi nişte biscuiţi?... Vai, dar nu sînteţi deloc grasă... nici vorbă... puţin plinuţă... Umbrela... lăsaţi-o aici.
VOCEA BĂTRÎNULUI: Daţi-mi voie să vă conduc.

BĂTRÎNUL, *cu spatele:* Eu n-am decît o slujbă modestă...
Bătrînul şi Bătrîna se întorc în acelaşi timp şi lasă o oarecare distanţă între ei pentru a face loc invitatei. Invitata e invizibilă.
Bătrînul şi Bătrîna înaintează în scenă; vorbesc cu Doamna invizibilă care se află între ei.
BĂTRÎNUL, *Doamnei invizibile:* Şi aţi avut vreme
bună? BĂTRÎNA, *aceleiaşi:* Nu sînteţi prea obosită?... Un
pic, nu-i aşa?
BĂTRÎNUL, *aceleiaşi:* Pe malul apei... BĂTRÎNA, *aceleiaşi:* Oh, sînteţi prea amabilă. BĂTRÎNUL, *aceleiaşi:* Vă aduc eu un scaun.
Bătrînul se duce în stînga; iese pe uşa nr. 6.
BĂTRÎNA, *aceleiaşi:* Pînă una, alta, aşezaţi-vă aici. *(îi arată unul din cele două scaune, iar ea se aşază pe celălalt, în dreapta Doamnei invizibile.)* E cam cald, nu vi se pare? *(îi zîmbeşte Doamnei.)* Oh, ce evantai frumos! Soţul meu... *(Bătrînul revine pe uşa nr. 7, cu un scaun.)* ... mi-a făcut cadou unul la fel, acum şaptezeci şi trei de ani... încă-l mai am... *(Bătrînul aşază scaunul în stînga Doamnei invizibile.)* ... mi l-a dăruit chiar de ziua mea.
90

Bătrînul se aşază pe scaunul pe care l-a adus, Doamna invizibilă se află deci la mijloc; Bătrînul, întors spre Doamnă, îi zîmbeşte, dă din cap, îşi freacă încet mîi-nile şi pare să urmărească ce spune ea. Jocul Bătrînei e asemănător.
BĂTRÎNUL: Doamnă, viaţa n-a fost niciodată ieftină.
BĂTRÎNA, *Doamnei:* Da, da, aveţi perfectă dreptate... *(Doamna vorbeşte.)* Aşa e. Ar fi timpul ca lucrurile să se schimbe... *(Schimbare de ton)* Poate că de asta se va ocupa soţul meu... o să vă spună el.
BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Taci, taci, Semiramida, nu-i momentul să deschidem subiectul. *(Doamnei)* Ier-taţi-mă, doamnă, că v-am stîrnit curiozitatea. *(Doamna reacţionează.)* Nu insistaţi, stimată doamnă...
Cei doi bătrîni zîmbesc. Ba chiar rîd. Par foarte mulţumiţi de povestea spusă de Doamna invizibilă. Pauză, conversaţia încetează. Figurile şi-au pierdut orice expresie.
»
BĂTRÎNUL, *aceleiaşi:* Da, aveţi perfectă dreptate...
BĂTRÎNA: Da, da, da... Vai! nu.
BĂTRÎNUL: Da, da, da. Da de unde!
BĂTRÎNA: Da?
BĂTRÎNUL: Nu!?
BĂTRÎNA: Ăsta-i cuvîntul.
BĂTRÎNUL *(rîde):* Nu se poate!
BĂTRÎNA *(rîde):* Oh! Ce chestie! *(Bătrînului:)* E o comoară.
BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Am impresia că doamna te-a cucerit. *(Doamnei:)* Felicitările mele!...
91
BĂTRÎNA, *Doamnei:* Nu sînteţi ca tinerele din ziua de azi...
BĂTRÎNUL (se *apleacă cu greu ca să ridice un obiect invizibil care i-a scăpat Doamnei invizibile):* Lăsaţi... nu vă deranjaţi... îl ridic eu... vai! aţi fost mai iute ca mine... *(Se ridică.)*
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* N-are vîrsta ta!
BĂTRÎNUL, *Doamnei:* Bătrîneţea e o povară tare grea. Vă urez să rămîneţi veşnic tînără.
BĂTRÎNA, *aceleiaşi:* E sincer, vă vorbeşte din suflet. *(Bătrînului:)* Puiul meu!
Cîteva clipe de tăcere. Bătrînii, în profil faţă de sală, o privesc pe Doamnă şi zîmbesc politicos; întorc apoi capetele spre public, pe urmă o privesc din nou pe Doamnă, răspund cu zîmbete la zîmbetul ei; apoi, prin replicile care urmează, răspund întrebărilor ei.
BĂTRÎNA: Sînteţi foarte drăguţă că ne întrebaţi ce facem.
BĂTRÎNUL: Trăim retraşi.
BĂTRÎNA: Soţul meu nu e deloc mizantrop, dar iubeşte singurătatea.
BĂTRÎNUL: Avem radio, eu pescuiesc, şi apoi există o linie de vaporaşe care circulă bine.
BĂTRÎNA: Duminica, trec două dimineaţa, unul seara, fără să mai pun la socoteală ambarcaţiunile particulare.
BĂTRÎNUL, *Doamnei:* Cînd e vreme frumoasă, se vede luna.

BĂTRÎNA, *aceleiaşi:* Şi-a păstrat funcţia de mareşal al imobilului... îşi umple timpul cu asta... E drept că, la vîrsta lui, s-ar putea odihni.
92
BĂTRÎNUL, *Doamnei:* Am destul timp să mă odihnesc în mormînt.
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* Nu spune asta, puiule... *(Doamnei:)* Pînă acum zece ani, familia, mă rog, ce-a mai rămas din ea, şi foştii lui camarazi de arme mai veneau să ne viziteze, din cînd în cînd...
BĂTRÎNUL, *Doamnei:* Iarna, nu-mi trebuie decît o carte bună, lîngă calorifer... amintirile de-o viaţă...
BĂTRÎNA, *Doamnei:* O viaţă modestă, dar plină... două ore pe zi lucrează la mesajul lui.
Se *aude soneria. De cîteva clipe se auzea o ambarcaţiune lunecînd pe apă.*
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* A venit cineva. Du-te repede. BĂTRÎNUL, *Doamnei:* Mă scuzaţi, doamnă! Un moment! *(Bătrînei:)* Adu repede scaune! BĂTRÎNA, *Doamnei:* Mă iertaţi o clipă, scumpa mea.
Se aude sunînd violent.
BĂTRÎNUL, *grăbindu-se ca un infirm spre uşa din dreapta, în vreme ce Bătrîna se îndreaptă spre ua ascunsă, din stînga, şchiopătînd:* Trebuie să fie o persoană foarte autoritară. *(Bătrînul se grăbeşte, deschide uşa nr. 2; intră Colonelul invizibil; poate că n-ar fi rău să se audă discret sunete de trompetă, cîteva note din „Onorul la colonel"; de îndată ce deschide uşa, zărindu-l pe Colonelul invizibil, Bătrînul înţepeneşte într-o respectuoasă poziţie de drepţi.)* Ah!... Domnul Colonel! *(Ridică vag braţul în direcţia frunţii pentru un salut abia schiţat.)* Bună ziua, domnule Colonel... E o onoare nemaipomenită pentru mine... eu... eu... eu nu mă aşteptam... deşi... totuşi... ce mai încolo
93
şi-ncoace, sînt foarte mîndru să primesc, în umila mea locuinţă, un erou de talia dumneavoastră. *(Strînge mîna invizibilă pe care i-o întinde Colonelul invizibil şi se înclină ceremonios, apoi se îndreaptă)* Fără falsă modestie, daţi-mi voie totuşi să vă mărturisesc că nu mă simt deloc nedemn de vizita dumneavoastră! Mîndru, da... nedemn în nici un caz!...
Bătrîna intră din dreapta cu un scaun.
BĂTRÎNA: Vai! Ce uniformă frumoasă! Ce mai decoraţii! Cine e, puişor?
BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Tu nu vezi că-i Colonelul!
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* Vai!
BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Numără tresele! *(Colonelului:)* Soţia mea, Semiramida. *(Bătrînei:)* Vino încoace să te prezint domnului Colonel. *(Bătrîna se apropie cărînd într-o mînă scaunul, face o reverenţă fără să dea drumul scaunului. Colonelului:)* Soţia mea. *(Bătrînei:)* Domnul Colonel.
BĂTRÎNA: Incîntată, domnule Colonel. Bine-aţi venit. Sînteţi un camarad al soţului meu, el e mareşal...
BĂTRÎNUL, *nemulţumit:* De imobil, de imobil...
BĂTRÎNA *(Colonelul invizibil îi sărută mîna Bătrînei; se vede după gestul Bătrînei, a cărei mînă pare să se ridice spre nişte buze; de emoţie, Bătrîna scapă scaunul.)* Vai! ce gentil e... se vede că-i un superior, un om superior!... *(Ridicăscaunul; Colonelului:)* Scaunul dumneavoastră...
BĂTRÎNUL, *Colonelului invizibil:* Poftiţi după mine, vă rog... *(înaintează amîndoi în scenă, Bătrîna cărînd scaunul; Colonelului:)* Da, mai e cineva. Aş-
94
teptăm lume multă!... *(Bătrîna aşază scaunul în dreapta.)*
BĂTRÎNA, *Colonelului:* Da luaţi loc, vă rog. *(Bătrînul prezintă personajele invizibile unul altuia.)*
BĂTRÎNUL: O tînără doamnă, prietenă de-a noastră...
BĂTRÎNA: O foarte bună prietenă...
BĂTRÎNUL, *acelaşi joc:* Domnul Colonel... un strălucit militar.
BĂTRÎNA, *arătînd spre scaunul pe care i l-a adus Colonelului:* Luaţi loc aici...
BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Dar domnul Colonel vrea să se aşeze lîngă Doamna, nu vezi!?...
Colonelul se aşază invizibil pe al treilea scaun din stîn-ga scenei; Doamna invizibilă se presupune că stă pe-al doilea; o conversaţie inaudibilă se înfiripă între cele două personaje invizibile aşezate unul lîngă altul; cei doi bătrîni rămîn în picioare, în spatele scaunelor lor, încadrîndu-i pe cei doi invitaţi invizibili, Bătrînul în stînga Doamnei, Bătrîna în dreapta Colonelului.

BĂTRÎNA, *ascultînd conversaţia celor doi invitaţi:* Vai de mine! Asta-i prea de tot.
BĂTRÎNUL, *acelaşi joc:* Mda. *(Bătrînul şi Bătrîna îşi fac semne pe deasupra capetelor celor doi invitaţi, urmărind în acelaşi timp conversaţia care ia o turnură ce pare să-l nemulţumească pe Bătrîn. Brusc:)* Da, domnule Colonel, n-au sosit încă, vin ceva mai tîrziu. Oratorul va vorbi în numele meu, el va explica semnificaţia mesajului... Aveţi grijă, domnule Colonel, soţul doamnei poate s-apară dintr-o clipă într-alta.
95
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* Cine-i domnul? BĂTRÎNUL, *BStrînei:* Ţi-am zis, e Colonelul.
Se *întîmplă, în chip invizibil, lucruri indecente.*
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* Ştiam.
BĂTRÎNUL: Atunci de ce mai întrebi?
BĂTRÎNA: Aşa, ca să ştiu. Domnule Colonel, ţigara nu se aruncă pe jos!
BĂTRÎNUL, *Colonelului:* Domnule Colonel, domnule Colonel, nu mai ţin minte... Cum a fost cu ultimul război: l-aţi pierdut sau l-aţi cîştigat?
BĂTRÎNA, *Doamnei invizibile:* Scumpa mea, nu-l lăsa să pună mîna!
BĂTRÎNUL: Uitaţi-vă, uitaţi-vă la mine, am eu mutră de soldat prost? Domnule Colonel, ascultaţi ce vă spun, odată, într-o bătălie...
BĂTRÎNA: A sărit peste cal! E indecent! *(îl trage pe Colonel de mîneca sa invizibilă.)* Ascultaţi ce zice! Puiule, să nu-i dai voie!
BĂTRÎNUL, *continuînd repede:...* Am omorît de unul singur două sute nouă, le zicea aşa fiindcă săreau foarte sus ca să scape... dar erau mai puţin numeroşi ca muştele... recunosc că nu-i aşa amuzant, domnule Colonel. Dar cu tăria mea de caracter i-am... Vai! nu se face una ca asta! vă rog, vă rog...
BĂTRÎNA, *Colonelului:* Soţul meu nu minte niciodată: sîntem bătrîni, e drept, dar sîntem persoane respectabile.
BĂTRÎNUL, *Colonelului, cu violenţă:* Un erou mai trebuie să fie şi politicos, dacă vrea să fie erou întreg!
96
BĂTRÎNA, *Colonelului:* Vă ştiu eu de mult. Nu v-aş fi crezut niciodată în stare de una ca asta. *(Doamnei, în timp ce se aud alte bărci:)* Nu l-aş fi crezut niciodată în stare de una ca asta. Avem şi noi demnitatea noastră, un amor-propriu personal.
BĂTRÎNUL, *cu glas foarte tremurat:* Mai sînt încă în stare să ţin o armă-n mînă. *(Soneria.)* Scuzaţi-mă, eu mă duc să deschid. *(Face o mişcare greşită, scaunul Doamnei invizibile se răstoarnă)* Oh! pardon.
BĂTRÎNA, *precipitîndu-se:* V-aţi lovit? *(Bătrînul şi Bătrîna o ajută pe Doamna invizibilă să se ridice.)* V-aţi murdărit, e plin de praf pe jos. *(Bătrîna o ajută pe Doamnă să se scuture de praf. încă o dată, soneria.)*
BĂTRÎNUL: Iertaţi-mă, vă rog să mă iertaţi. *(Bătrî-nei:)* Adu tu un scaun.
BĂTRÎNA, *invitaţilor invizibili:* Ne scuzaţi o clipă.
în timp ce Bătrînul va deschide uşa nr. 3, Bătrîna iese ca să aducă un scaun pe uşa nr. 5 şi va reveni pe uşa nr.8.
BĂTRÎNUL, *îndreptîndu-se spre uşă:* Ăsta a vrut să mă scoată din minţi. Şi aproape că mi-a sărit muş-tarul. *(Deschide uşa.)* Ooo! dumneavoastră, doamnă! Nu-mi vine să-mi cred ochilor, şi totuşi... nu m-aşteptam... e într-adevăr o... O! doamnă, doamnă... dac-aţi şti cît m-am gîndit la dumneavoastră, toată viaţa mea, toată viaţa, doamnă... vi se spunea Frumoasa... e soţul dumneavoastră... am aflat, desigur... dar nu v-aţi schimbat deloc... oh! ba da, ba da, nasul
97

vi s-a lungit, s-a umflat... nu mi-am dat seama de la-nceput, abia acum văd... formidabil ce s-a lungit... vai! ce păcat! Sînt sigur că n-aţi făcut special... dar cum s-a întîmplat?... puţin cîte puţin... îmi cer scuze, domnule şi prietene drag, daţi-mi voie să vă spun prieten drag, eu am

cunoscut-o pe doamna cu mult înaintea dumneavoastră... era aceeaşi, numai că avea cu totul alt nas... vă felicit, domnule, se pare că vă iubiți cu-adevărat. *(Bătrîna apare cu un scaun pe uşa nr. 8.)* Semiramida, au venit două persoane, mai trebuie un scaun... *(Bătrîna lasă scaunul în spatele celorlalte patru, apoi iese pe uşa nr. 8 pentru a reintra după cîteva clipe pe uşa nr. 5 cu un alt scaun şi îl va aşeza lîngă cel pe care tocmai îl adusese. în acel moment Bătrînul va ajunge, împreună cu cei doi invitați, aproape de Bătrîna.)* Poftiți, poftiți, au mai venit invitați, am să vi-i prezint... cum ziceam, doamnă... o! Frumoasa, Frumoasa, domnişoara Frumoasă, aşa vi se spunea... sînteți încovoiată rău... vai! domnule, şi totuşi ce frumoasă a rămas... în spatele ochelarilor ard aceiaşi ochi minunați; părul e alb, dar sînt sigur că la rădăcină e negru şi cu vînătăi... veniți, veniți... ce-i asta, domnule? Ah, un cadou pentru soția mea... *(Bătrî-nei care aduce scaunul:)* Semiramida, ea este Frumoasa, ştii tu, Frumoasa... *(Colonelului şi primei Doamne invizibile:)* V-o prezint pe domnişoara, pardon, doamna Frumoasă, de ce zîm-biți... împreună cu soțul ei... *(Bătrînei:)* O prietenă din copilărie, ți-am vorbit de multe ori

98

despre ea... şi soțul ei. *(Adresîndu-se din nou Colonelului şi primei Doamne invizibile:)* Şi soțul ei...

BĂTRÎNA *face o reverență:* Se pricepe să facă prezentările, ce mai! Are stil. Bună ziua, doamnă, bună ziua, domnule. *(Le arată nou-veniților pe celelalte două persoane invizibile.)* Da, da, prieteni...

BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Uite, ți-au adus un cadou. *(Bătrîna ia cadoul.)*

BĂTRÎNA: E-o floare, domnule? sau un furou? un arbore? sau un bou?

BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Da de unde, nu vezi că-i un tablou!

BĂTRÎNA: Vai! ce frumos e! Ooo... Mulțumesc, domnule... *(Primei Doamne invizibile:)* Priviți, vă rog, scumpă prietenă.

BĂTRÎNUL, *Colonelului invizibil:* Priviți, vă rog.

BĂTRÎNA, *către soțul Frumoasei:* Doctore, doctore, mă ia cu greață de dimineață, am fierbinți, am ameți, inima-mi ia foc, ficatul sare din loc, mă dor ovarele, nu-mi mai simt picioarele, ochii-mi alunecă, privirea se-ntunecă, degetele-mi îngheață în fiecare dimineață, ah, doctore, doctore!...

BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Dar domnul nu-i doctor, e fo-tograv or.

BĂTRÎNA, *primei Doamne:* Dacă ați terminat să vă uitați, puteți să-l agățați. *(Bătrînului:)* N-are a face, e fermecător, ba chiar strălucitor. *(Fotogravoru-lui:)* N-o spun numai aşa, ca să vă fac un compliment...

Bătrînul şi Bătrîna se găsesc acum în spatele scaunelor, unul lîngă altul, aproape atingîndu-se, dar spate în spate; vorbesc; Bătrînul cu Frumoasa, Bătrîna cu Foto-

99

gravorul; din cînd în cînd rostesc cîte o replică, întor-cînd capul, către unul sau altul dintre primii invitați.

BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* Sînt tare emoționat... Chiar dumneavoastră sînteți, nu-mi vine să cred... Vă iubeam, acum o sută de ani... V-ați schimbat mult... Nu v-ați schimbat deloc... Vă iubeam, te iubesc...

BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Oh! domnule, domnule, domnule...

BĂTRÎNUL, *Colonelului:* La capitolul ăsta, absolut de-acord cu dumneavoastră.

BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Oh! Chiar aşa e, domnule, chiar aşa e... *(Primei Doamne:)* Vă mulțumesc că l-ați agățat şi-mi cer scuze dacă v-am deranjat.

Lumina e acum mai puternică. Devine din ce în ce mai puternică, pe măsură ce intră oaspeții invizibili.

BĂTRÎNUL, *aproape smiorcăindu-se, Frumoasei:* Unde e neaua de mai an?

BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Ooo! domnule, domnule, domnule... Ooo! domnule...

BĂTRÎNUL, *Frumoasei, arătînd cu degetul spre prima Doamnă:* O tînără prietenă... E tare dulce...

BĂTRÎNA, *Fotogravorului, arătînd cu degetul spre Colonel:* Da, da, e colonel al Statului pe cal... un

camarad de-al soțului... un subaltern, bărbatul meu e mareşal...
BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* Pe vremuri, n-aveai urechile ascuțite!... frumoasa mea, îți mai aduci aminte?
BĂTRÎNA, *Fotogravorului, sclifosindu-se, grotesc; această atitudine va fi tot mai vizibilă în scena care ur-*
1 100

mează; îşi va arăta ciorapii roşii, grosolani, îşi va ridica nenumăratele fuste, juponul plin de găuri, îşi va descoperi pieptul bătrîn; apoi, cu mîinile în şolduri, îşi va lăsa capul pe spate, scoțînd țipete erotice, îşi va împinge bazinul înainte, cu picioarele desfăcute, va rîde, rîs de tîrfă bătrîna; acest joc, cu totul diferit de cel de pînă acum şi de cel ce va urma, şi care trebuie să dezvăluie o personalitate ascunsă a Bătrînei, va înceta brusc: Nu mai ține la vîrsta mea... Nu crezi?
BĂTRÎNUL, *Frumoasei, foarte romantic:* Pe vremea noastră, luna era un astru viu, ah! da, dac-am fi îndrăznit atunci, dar noi eram copii... Vrei să dăm timpul înapoi?... mai e oare cu putință? mai e?... vai! nu, nu se mai poate. Timpul a trecut ca un tren şi a lăsat urme pe pielea noastră, şinele timpului... Chiar crezi în miracolele chirurgiei estetice? *(Colonelului:)* Sînt militar, la fel ca dumneavoastră, militarii rămîn veşnic tineri, mareşalii sînt ca zeii... *(Frumoasei:)* Da, aşa ar fi trebuit să se-ntîmple... ce placat! am pierdut totul. Puteam trăi fericiți, sînt sigur; puteam, puteam; cine ştie, poate că sub zăpadă răsar flori!...
BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Vrei să mă flatezi, ştrenga-rule! Ah! ah! Ce?! Zici că arăt mai tînără? Nebuna ticule! Da ştii că mă exciți...
BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* Vrei să fii tu Isolda mea, iar eu să fiu Tristanul tău? Frumusețea locuieşte în inimi... înțelegi? Puteam trăi împreună bucuria, frumusețea, veşnicia... veşnicia... De ce n-am îndrăznit? Nu ne-am dorit destul de-a-prins... Totul e pierdut, pierdut, pierdut.
101 854147

BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Oh, nu! Oh! nu, nu... Oho-ho! Mă trec fiori. Te gîdili şi tu? Eşti gîdilicios sau gîdilitor? Mi-e cam nu ştiu cum... *(Rîde.)* Hei, îți place juponul meu? Da de fustă ce zici?
BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* O biată viață de mareşal al imobilului!
BĂTRÎNA, *întoarce capul spre prima Doamnă invizibilă:* Ca să găteşti găluşte? E simplu: se ia un ou de bou, o oră plină cu făină şi zahăr candela-bric. *(Fotogravorului:)* N-aş zice c-ai degete betege, ah... ei nu, nici chiar aşaaaa!... ooooooo...
BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* Semiramida, nobila mea consoartă, a înlocuit-o pe mama. (Se *întoarce spre Colonel.)* Domnule Colonel, dar v-am mai spus, adevărul se ia de unde se găseşte. (Se *întoarce spre Frumoasă.)*
BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Chiar crezi, chiar crezi că poți face copii la orice vîrstă? copii de orice vîr-stă?
BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* Asta m-a salvat: viața interioară, un interior liniştit, austeritatea, cercetările mele ştiințifice, filozofia, mesajul meu...
BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Pînă acum nu l-am înşelat niciodată pe bărbatul meu, pe mareşal... Da astîmpără-te că mă ia cu amețeală... Eu nu sînt decît biata lui mamă! *(Plînge în hohote.)* O stră... stră... *(îl respinge)* stră... mamă. Urlă conştiința în mine. Ramura mărului e de mult uscată. Caută-ți în altă parte rostul. Nu vreau să mai culeg nectarul vieții...
BĂTRÎNUL, *Frumoasei:*... preocupări de ordin superior...

102
Bătrînul şi Bătrîna îi conduc pe Frumoasă şi pe Foto-gravor Ungă ceilalți doi invitați invizibili şi îi

invită să se-aşeze.

BĂTRÎNUL ŞZ BĂTRÎNA, *Fotogravorului şi Frumoasei:* Luaţi loc, luaţi loc.

Cei doi Bătrîni se aşază, el în stînga, ea în dreapta, avînd între ei patru scaune goale. Scenă tăcută care durează mult, punctată apoi, din cînd în cînd, de „nu", „da", „nu", „da". Bătrînii ascultă ce spun personajele invizibile.*

BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Da, am avut un fiu... trăieşte, sigur că da... a plecat... e o poveste ca oricare alta... mai curînd ciudată... şi-a părăsit părinţii... avea o inimă de aur... e mult de-atunci... Noi care-l iubeam atît... într-o bună zi a trîntit uşa... Soţul meu şi cu mine am încercat să-l oprim cu forţa... avea şapte ani, vîrsta înţelepciunii... şi noi strigam la el: „Fiule, băiatul meu, fiule, băiatul meu...", nici n-a întors capul...

BĂTRÎNUL: Din păcate, nu... nu... n-am avut copii... Mi-aş fi dorit un băiat... Şi Semiramida ar fi vrut... am făcut tot ce s-a putut... biata mea Semiramida, care e atît de maternă... Aşa a fost să fie. De fapt, şi eu am fost un fiu ingrat... Durere, regrete, remuşcări, cam asta-i tot... asta-i tot ce ne-a rămas...

* „Da", „nu", „da" trebuie rostit ritmic, lent, ca un fel de melopee; apoi ritmul se accelerează. Capetele bătrînilor se leagănă urmărind cadenţa. *(N. a.)*

BĂTRÎNA: Iar el spunea: „Voi ucideţi păsările! de ce ucideţi păsările?"... „Nu ucidem păsările... Noi n-am făcut rău nici unei muşte..." Avea lacrimi în ochi. Nu ne lăsa să i le ştergem. Nu puteam să ne apropiem de el. Zicea: „Ba da, voi ucideţi toate păsările, pe toate le ucideţi..." Şi ne arăta pumnişorii... „Minţiţi, m-aţi păcălit! Străzile sînt pline de păsări ucise, de copilaşi care se sting." „N-auzi cîntecul păsărilor?..." „Nu, nu, sînt gemete. Cerul e roşu de sînge..." „Nu, băiete, e albastru..." Şi ţipa mai departe: „M-aţi păcălit, eu vă iubeam din tot sufletul, vă credeam buni... străzile sînt pline de păsări moarte, voi le-aţi scos ochii... Tăticule, mămico, sînteţi răi!... Nu mai vreau să rămîn cu voi..." M-am aruncat la picioarele lui... Taică-su plîngea. Dar nu l-am putut opri... Ţipa mai departe: „Voi sînteţi răspunzători..." Ce înseamnă „răspunzător"?

BĂTRÎNUL: Am lăsat-o pe mama să moară singură într-un şanţ. Mă chema, gemea încet: „Băiatul meu, fiul meu iubit, nu mă lăsa să mor singură.. . Stai cu mine. N-o mai duc mult." „Lasă, mamă, îi spuneam eu, mă-ntorc imediat." Mă grăbeam... mă duceam la bal să dansez. „Mă-ntorc imediat." Cînd m-am întors, era moartă şi îngropată adînc... Am scormonit pămîntul, am căutat-o... imposibil s-o găsesc... Ştiu, ştiu, fiii îşi părăsesc întotdeauna mama, îşi cam omoară tatăl... Asta e viaţa... pe mine mă doare că-i aşa... pe ceilalţi, nu...

BĂTRÎNA: Iar el ţipa: „Tăticule, mămico, nu vreau să vă mai văd..."

BÂTRÎNUL: Da, pe mine mă doare, pe ceilalţi nu...

BĂTRÎNA: Să nu-i vorbiţi despre asta soţului meu. El care şi-a iubit atît de mult părinţii... Nu i-a părăsit o clipă. A avut grijă de ei, i-a răsfăţat... Au murit în braţele lui, spunîndu-i: „Ai fost un fiu model. O să te răsplătească Dumnezeu."

BĂTRÎNUL: Parcă o văd şi-acum întinsă în şanţul ei, ţinea în mînă lăcrămioare şi striga: „Nu mă uita, nu mă uita...", avea lacrimi în ochi şi-mi spunea „bobocel", ca-n copilărie: „Bobocel, bobocel, nu mă lăsa singură aici."

BĂTRÎNA, *Fotogravorului:* Nu ne-a scris niciodată. Din cînd în cînd, vreun prieten ne mai spune că l-a văzut ba pe-aici, ba pe dincolo, că o duce bine, că e un soţ bun...

BĂTRÎNUL, *Frumoasei:* La întoarcerea mea, era de mult îngropată. *{Primei Doamne:)* Oh! da, da, doamnă, avem acasă cinematograf, restaurant, băi...

BĂTRÎNA, *Colonelului:* Păi da, domnule Colonel, tocmai fiindcă el... ,

BĂTRÎNUL: în fond, asta e.

Conversaţia şi-a pierdut şirul, se-mpotmoleşte.

BĂTRÎNA: Măcar!

BĂTRÎNUL: Dar eu nu... eu i-am... Sigur că da...

BĂTRÎNA *(dialog dislocat; epuizare):* Mă rog.
BĂTRÎNUL: Pentru noi şi pentru el.
BĂTRÎNA: Tocmai ca să...
BĂTRÎNUL: Eu i-am...
BĂTRÎNA: El sau ea...
BĂTRÎNUL: Ei...
BĂTRÎNA: Bigudiurile... Să fim serioşi.
105
BĂTRÎNUL: Nue...
BĂTRÎNA: De ce?
BĂTRÎNUL: Da.
BĂTRÎNA: Eu.
BĂTRÎNUL: Mă rog.
BĂTRÎNA: Mă rog.
BĂTRÎNUL, *primei Doamne:* Ce spuneaţi, doamnă?
Câteva clipe bătrînii rămîn încremeniţi în scaunul lor. Apoi se aude iar soneria.
BĂTRÎNUL, *cu o nervozitate ce va creşte:* Au venit. Iarăşi. Alţii.
BĂTRÎNA: Mi s-a părut mie c-aud bărcile...
BĂTRÎNUL: Mă duc să deschid. Tu adu scaune. Scu-zaţi-mă doamnelor şi domnilor. (Se *îndreaptă spre uşa nr.* 7.)
BĂTRÎNA, *personajelor invizibile care se află deja în scenă:* Fiţi drăguţi şi ridicaţi-vă o clipă. Nu mai e mult şi vine Oratorul. Trebuie să pregătim sala pentru conferinţă. *(Bătrîna aranjează scaunele cu spătarele întoarse spre sală.)* Ajutaţi-mă, vă rog. Mulţumesc.
BĂTRÎNUL *(deschide uşa nr.* 7): Bună ziua, doamnelor, bună ziua, domnilor. Poftiţi, vă rog.
Cele trei sau patru personaje invizibile care intră sînt foarte înalte, iar Bătrînul trebuie să se ridice pe vîr-furi ca să dea mîna cu ele.
După ce a aranjat scaunele aşa cum e descris mai sus, Bătrîna îl urmează pe Bătrîn.
3ĂnâNUL,făcînd prezentările: Soţia mea... domnul... doamna... soţia mea... domnul... doamna... soţia mea...
106
BĂTRÎNA: Da cine sînt toţi ăştia, puişor?... BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* Adu scaune, draga mea. BĂTRÎNA: Nu pot să le fac pe toate!
Ea va ieşi, bombănind, pe uşa nr. 6, va intra apoi pe uşa nr. 7, în vreme ce Bătrînul va înainta în scenă cu cei nou veniţi.
BĂTRÎNUL: Vedeţi să nu vă cadă aparatul de filmat. .. *(Alte prezentări.)* Colonelul... Doamna... Doamna Frumoasă... Fotogravorul... Dumnealor sînt ziarişti, au venit să-l asculte şi ei pe conferenţiar... Soseşte dintr-o clipă într-alta, aveţi puţină răbdare... Nu, nu, n-o să vă plictisiţi, doar sînteţi împreună... *(Bătrîna intră pe uşa nr. 7 cu două scaune.)* Hai, mai repede cu scaunele... vezi că mai trebuie unul.
Bătrîna se duce să mai aducă un scaun, bombănind în continuare, iese pe uşa nr. 3 şi va reveni pe uşa nr. 8.
BĂTRÎNA: Bine, bine... fac şi eu ce pot... că nu sînt robot... Da cine sînt toţi ăştia? *(Iese.)*
BĂTRÎNUL: Aşezaţi-vă, aşezaţi-vă, doamnele cu doamnele, domnii cu domnii, sau invers, cum vreţi... Alte scaune mai frumoase n-avem... E cam improvizat... îmi cer scuze... luaţi-l pe cel din mijloc... vreţi un stilou?... dacă vreţi să vorbiţi cu Monique, telefonaţi la Maillot... Clau-de e salvarea noastră... N-am radio... Da, primesc toate ziarele... depinde de-o groază de lucruri; administrez apartamentele astea, dar n-am angajaţi... trebuie să facem economii... fără interviuri, deocamdată, vă rog... pe urmă, mai vedem... o să vi se dea imediat un scaun... dar ce face, ce Dumnezeu face? *(Bătrîna intră*
107
pe uşa nr. 8 cu un scaun.) Hai mai repede, Se-miramida...
BĂTRÎNA: Fac şi eu ce pot... Cine sînt toţi ăştia?
BĂTRÎNUL: Las că-ţi explic eu mai tîrziu.
BĂTRÎNA: Şi aia de-acolo? Aia de-acolo, puişor?
BĂTRÎNUL: Lasă... *(Colonelului:)* Domnule Colonel, gazetăria e o artă... la fel ca arta războiului... *(Bătrînei:)* Ocupă-te tu de doamne, draga mea... *(Sună. Bătrînul se repede spre uşa nr. 8.)* Aşteptaţi o clipă... *(Bătrînei:)* Scaune!

BĂTRÎNA: Doamnelor, domnilor, mă scuzați...
Ea va ieşi pe uşa nr. 3, va reveni pe uşa nr. 2; Bătrînul va deschide uşa nr. 9, cea ascunsă, şi va dispărea în momentul în care Bătrîna revine pe uşa nr. 2.
BĂTRÎNUL, *ascuns:* Poftiți... poftiți... poftiți... poftiți. .. *(Reapare însoțit de un număr de persoane invizibile, între care un copilaş pe care-l ține de mînă.)* Nu se vine cu copii mici la conferințe ştiințifice. .. o să se plictisească, sărăcuțul... Şi dacă începe să țipe sau să facă pipi pe rochiile doamnelor?.. . (*conduce în mijlocul scenei. Bătrîna se întoarce cu două scaune.)* V-o prezint pe soția mea. Ăştia sînt copiii lor, Semiramida.
BĂTRÎNA: Doamnelor, domnilor... Vai ce drăgălaşi sînt!
BĂTRÎNUL: Ăsta-i cel mai mic.
BĂTRÎNA: E scump... tare scump!
BĂTRÎNUL: N-ajung scaunele.
BĂTRÎNA: Aoleu!

Se duce să mai aducă un scaun şi va folosi acum pentru a ieşi şi intra uşile nr. 2 şi 3, din dreapta.
108
BĂTRÎNUL: Pe ăsta mic țineți-l pe genunchi... Gemenii pot să stea pe-acelaşi scaun... Aveți grijă că nu-s prea rezistente... sînt ale proprietarului. Da, copii, proprietarul e-n stare să ne tragă de urechi, e un om tare nesuferit... ar fi vrut să i le cumpărăm, dar nu merită. *(Bătrîna ajunge cît de repede poate cu un scaun.)* Nu vă cunoaşteți cu toții... acum vă vedeți prima oară... vă ştiți doar după nume... *(Bătrînei:)* Semiramida, ajută-mă să fac prezentările...
BĂTRÎNA: Cine sînt toți ăştia?... Vă prezint, dați-mi voie, vă prezint... dar cine sînt?
BĂTRÎNUL: Dați-mi voie să vă prezint... vă prezint... vă prezint... Domnul... doamna... domnişoara... Domnul... Doamna... Doamna... Domnul. ..
BĂTRÎNA, *Bătrînului:* Ți-ai luat puloverul pe tine? *(Invizibililor:)* Domnul, doamna, domnul... *(Sună iar.)*
BĂTRÎNUL: Alții! *(Sună încă o dată.)*
BĂTRÎNA: Ce de lume!
Se aude soneria încă o dată, apoi de mai multe ori; Bătrînul e copleşit; scaunele, întoarse către podium, cu spătarul spre sală, sînt aranjate ordonat, ca într-o sală de spectacol; Bătrînul, abia trăgîndu-şi sufletul, îşi şterge fruntea, se duce de la o uşă la alta, îi plasează pe oamenii invizibili, în timp ce Bătrîna se grăbeşte cît poate, şontîc-şontîc, de la o uşă la alta şi aduce scaune; există acum multe persoane invizibile pe scenă; bătrînii sînt atenți să nu se ciocnească de ei, se strecoară printre rîndurile de scaune. Mişcarea s-ar putea desfăşura după cum urmează: Bătrînul se duce la uşa nr. 4, Bă-
109
trîna iese pe uşa nr. 3, revine pe uşa nr. 2; Bătrînul deschide uşa nr. 7, Bătrîna iese pe uşa nr. 8, revine pe uşa nr. 6 cu scaune etc, astfel încît să facă turul scenei folosind toate uşile.
BĂTRÎNA: Pardon... pardon... ce anume?... mă rog... pardon... pardon...
BĂTRÎNUL: Intrați, doamnelor... domnilor... poftiți... e doamna... dați-mi voie... da...
BĂTRÎNA, *cu scaunele:* Aici... şi... aici... bine, dar sînt prea... Vai de mine, sînt prea, prea... prea mulți! Ohoho!...
De afară se aude din ce în ce mai tare şi din ce în ce mai aproape lunecarea bărcilor pe apă; toate zgomotele vin numai din culise. Bătrîna şi Bătrînul continuă mişcarea indicată mai sus; deschid uşi, aduc scaune. Țîrîit continuu al soneriei.
BĂTRÎNUL: Masa asta ne cam încurcă.* *(Mută, sau mai curînd mimează mişcarea prin care ar muta o masă pentru a nu încetini ritmul, ajutat de Bătrîna)* Nu mai e loc s-arunci un ac aici, iertați-ne...
BĂTRÎNA, *schițînd gestul cuiva care debarasează masa, Bătrînului:* Ți-ai luat puloverul pe tine?
BĂTRÎNUL: Alții! Scaune! Alții! Scaune! Poftiți, poftiți, doamnelor şi domnilor... Hai mai repede, Semi-ramida... Poate că-ți dau şi ei o mînă de ajutor...
BĂTRÎNA: Pardon... mă scuzați... bună ziua, doamnă... Doamnă... Domnule... Domnule... Da, da, scaunele...

* Replică suprimată în spectacol; la fel ca şi indicaţiile scenice care urmează, desigur. Nu era nici o masă în spectacol. *(N. a.)*

110

BĂTRÎNUL, *în vreme ce sună din ce în ce mai tare, se aude tot mai frecvent zgomotul bărcilor ciocnindu-se de mal în apropiere, se-mpiedică în scaune, aproape că nu mai are timpul să se ducă de la o uşă la alta, atît de repede se succed soneriile:* Da, imediat. .. Ţi-ai luat puloverul pe tine? Da, da, imediat, o clipă, da, da... o clipă...

BĂTRÎNA: Puloverul tău? Puloverul meu?... pardon, mă scuzaţi.

BĂTRÎNUL: Pe aici, doamnelor şi domnilor, vă rog... vă... pardon... rog... poftiţi, poftiţi... vă conduc eu... acolo, locurile... scumpă prietenă... nu pe-acolo... fiţi atentă... dumneata, aici?!... *Urmează un moment îndelungat fără cuvinte. Se aud valurile, bărcile, soneriile care nu se mai opresc. Intensitatea mişcării a ajuns la punctul culminant. Acum toate uşile se deschid şi se închid singure, fără încetare. Uşa mare din fund rămîne închisă. Bătrînii se duc de la o uşă la alta fără să scoată un cuvînt; par să alunece pe patine cu rotile. Bătrînul îi primeşte pe invitaţi, îi însoţeşte, dar nu merge prea departe" le arată doar locurile, după ce a făcut un pas sau doi cu ei; n-are timp. Bătrîna aduce scaune. O dată sau de două ori, Bătrînul şi Bătrîna se întîlnesc şi se ciocnesc, fără să-şi întrerupă mişcarea. Apoi, undeva în mijloc şi în fundul scenei, Bătrînul, rămas aproape pe loc, se va întoarce de la stînga la dreapta, de la dreapta la stînga etc, către toate uşile şi va indica locurile întinzînd braţul. Braţul se va mişca foarte repede. Apoi, în cele din urmă, Bătrîna se va opri, cu un scaun în mînă, scaun pe care îl va aşeza, îl va lua, îl va aşeza din nou, îl va lua din nou, iar îl va aşeza, părînd că ar vrea şi ea să se ducă*

111

*de la o uşă la alta, de la dreapta la stînga, de la stînga la dreapta, răsucindu-şi foarte repede capul şigîtul; aceasta nu trebuie să anuleze mişcarea; bătrînii trebuie să lase mai departe impresia că nu se opresc, rămînînd însă aproape pe loc; mîinile, busturile, capetele, ochii lor se vor agita, urmînd poate traiectoriile unor mici cercuri, în sfîrşit, o încetinire, la început uşoară, treptată, a mişcării: soneriile sună mai slab şi mai rar; uşile se deschid tot mai încet; gesturile bătrînilor sînt treptat încetinite, în momentul în care uşile încetează cu totul să se deschidă şi să se închidă iar soneriile nu se mai aud, trebuie creată senzaţia că scena este arhiplină.**

* Numărul scaunelor aduse în scenă trebuie să fie foarte mare: cel puţin patruzeci; mai multe, dacă se poate. Ele sosesc foarte repede, din ce în ce mai repede. E o acumulare. Scena este invadată de aceste scaune, această mulţime de absenţe prezente. Din acest motiv (ritm, viteză), e preferabil ca rolul Bătrînei să fie jucat de o actriţă tînără în rol de compoziţie. Aşa au stat lucrurile la Paris (Tsilla Chelton) şi la Londra şi New York (Joan Plowright). E un tur de forţă, nu departe de circ. La sfîrşitul acestui număr, pot apărea scaune şi pe fundalul decorului. Prin lumini, camera mică a bătrînilor trebuie să dea impresia că a devenit imensă, ca interiorul unei catedrale. Aşa apărea în punerea în scenă a lui Jacques Mauclair (1956) şi graţie decorurilor lui Jacques Noel. Replicile Bătrînei, atunci cînd ea va repeta ultimele cuvinte ale Bătrînului, sînt cînd ca un ecou foarte amplificat, cînd trebuie rostite pe un ton de melopee şi de lamentaţii cadenţate.

De la un moment dat, scaunele nu mai reprezintă personaje determinate (Doamna, Colonelul, Frumoasa, Fotogra-vorul etc), ci mulţimea. Ele capătă un rol în sine.

Acesta e motivul pentru care insist asupra recomandării ca regizorul, în timp ce sosesc ultimele valuri de scaune, s-o lase pe Bătrîna excedată să le aducă fără să scoată o vorbă, preţ de un minut. Pe parcursul acestui minut, în vreme

112

BĂTRÎNUL: Vă găsesc eu loc... o clipă... Semiramida, ce naiba...

BĂTRÎNA *face un gest larg; nu mai are nimic în mîini:* Nu mai sînt scaune, puiule. *{Apoi, brusc, începe să vîndă programe invizibile în sala plină, cu uşile închise.)* Programul, luaţi programul, programul serii, cine mai vrea programul!

BĂTRÎNUL: Puţină răbdare, doamnelor şi domnilor, avem grijă de toată lumea... Pe rînd, în ordinea sosirii... Nu rămîne nimeni fără loc. Ne descurcăm noi cumva.

BĂTRÎNA: Programul, luaţi programul! Aşteptaţi puţin, doamnă, nu pot să servesc pe toată lumea în acelaşi timp, n-am treiş trei de mîini, nu sînt vacă... Fiţi drăguţ, domnule, daţi programul din mînă-n mînă pînă la doamna... vă mulţumesc... banii, unde-s banii?...

BĂTRÎNUL: Dacă vă spun că vă găsim loc! Hai, nu vă enervaţi! Pe-aici, luaţi-o pe-aici, fiţi atent... oh, iubite prietene... iubiţi prieteni...

ce doar soneriile zbîrnîie fără încetare, Bătrînul, aflat în avanscenă, ar putea doar să se încline ca o marionetă, să facă reverenţe rapide, mişcînd capul în dreapta, în stînga, în faţă, pentru a saluta invitaţii.
Ne-am gîndit chiar să folosim o *a doua Bătrîna,* avînd o siluetă identică cu cea a Semiramidei, care ar aduce scaune în momentul cînd mişcarea se accelerează, intrînd cu spatele şi ieşind tot cu spatele, imediat după sau exact în momentul în care Semiramida iese în latura opusă a scenei, aşa în-cît să se dea impresia de rapiditate şi să se sugereze că Semiramida şi scaunele sosesc de pretutindeni în acelaşi timp. *A doua Bătrîna* ar putea face acest joc o dată sau de două ori. O anume impresie de simultaneitate ar putea fi creată în felul următor: Bătrîna pare să intre dintr-o parte exact în momentul în care iese din partea opusă şi viceversa. *(N. a.)*
113
BĂTRÎNA: Programu... aţi gramu... gramu...
BĂTRÎNUL: Da, e aici, ceva mai încolo, vinde programe. .. nici o muncă nu e ruşinoasă... ea e... o vedeţi?... aveţi loc în rîndul al doilea... la dreapta... nu, la stînga... acolo!
BĂTRÎNA: ... gramu... gramu... programu... luaţi programu...
BĂTRÎNUL: Şi ce-aţi vrea să fac? Fac şi eu ce pot! *(Adresîndu-se unor personaje invizibile care stau aşezate:)* Fiţi drăguţi, mai strîngeţi-vă un pic... mai faceţi puţin loc... e pentru dumneavoastră, doamnă... veniţi. *(Urcă pe podium, sub presiunea mulţimii.)* Doamnelor şi domnilor, îmi pare rău, nu mai sînt locuri pe scaun...
BĂTRÎNA, *care se află în celălalt capăt, în faţa Bătrînu-lui, între uşa nr. 3 şi fereastră:* Luaţi programu... Cine mai vrea programu! Ciocolată, caramele... dropsuri... *(Neputînd să se mişte, blocată de mulţime, Bătrîna aruncă programele şi bomboanele la întîmplare, pe deasupra capetelor invizibile.)* Luaţi! luaţi!
BĂTRÎNUL, *pe podium, în picioare, foarte agitat; e împins, coboară de pe podium, urcă din nou, coboară iar, loveşte pe cineva din greşeală, încasează un cot, spune:* Pardon... mii de scuze... fiţi atent...
împins, Bătrînul se împleticeşte, îşi găseşte cu greu echilibrul, se-agaţă de umerii personajelor invizibile.
BĂTRÎNA: Doamne, ce de lume! Programu, cine mai vrea programu!... ciocolată...
BĂTRÎNUL: Doamnelor, domnişoarelor şi domnilor, o clipă de atenţie, vă rog... linişte... am de făcut un anunţ foarte important... persoanele care
114
n-au loc pe scaun sînt rugate să elibereze trecerea... aşaaa... Vă rog, nu staţi între scaune.
BĂTRÎNA, *Bătrînului, aproape urlînd:* Cine sînt toţi ăştia, puiule? Ce caută aici?
BĂTRÎNUL: Doamnelor şi domnilor, eliberaţi trecerea. Ca să stea toată lumea comod, persoanele care n-au loc pe scaun sînt invitate să stea în picioare, aici, la perete, în dreapta sau în stînga... O să vedeţi şi-o să auziţi totul, nu vă faceţi probleme, toate locurile sînt bune!
Harabaură de nedescris; împins de mulţime, Bătrînul va face aproape turul complet al scenei şi va ajunge la fereastra din dreapta, Ungă scăunelul de bucătărie; Bătrîna va face aceeaşi mişcare, dar în sens invers, ajungînd la fereastra din stînga, lîngă scăunelul de bucătărie.
BĂTRÎNUL, *în timp ce face mişcarea indicată:* Nu-mpin-geţi, nu-mpingeţi.
BĂTRÎNA, *acelaşi joc:* Nu mai împingeţi, nu mai împingeţi.
BĂTRÎNUL, *acelaşi joc:* Nu-mpingeţi, nu-mpingeţi.
BĂTRÎNA, *acelaşi joc:* Da nu mai împingeţi, doame-lor şi domnilor, de ce-mpingeţi?
BĂTRÎNUL, *acelaşi joc:* Cu calm, vă rog... încet... cu calm... ce naiba!...
BĂTRÎNA, *acelaşi joc:* Parc-aţi fi sălbatici! zău dac-am mai pomenit...
Au ajuns în sfîrşit la locurile lor definitive. Fiecare aproape de fereastra lui. Bătrînul în stînga, la fereastra de lîngă podium. Bătrîna în dreapta. Acolo vor rămîne pînă la sfîrşit.
115
BĂTRÎNA *(îl cheamă pe Bătrîn):* Puiule... Nu te mai văd... unde eşti? Cine sînt toţi ăştia? Ce caută aici? Ce vor? Cine-i ăla?
BĂTRÎNUL: Unde eşti? Unde eşti, Semiramida?
BĂTRÎNA: Unde eşti, puişor?
BĂTRÎNUL: Aici, aici, lîngă fereastră... mă auzi?...
BĂTRÎNA: Da, te-aud!... Din toată mulţimea asta de voci, numai pe-a ta o recunosc...
BĂTRÎNUL: Dar tu unde eşti?
BĂTRÎNA: Şi eu sînt tot lîngă fereastră!... Mi-e teamă, dragul meu, e prea multă lume... stăm

prea departe unul de altul... la vîrsta noastră ar trebui s-avem grijă... dacă ne pierdem?... Trebuie să rămînem aproape, nu se ştie niciodată... puiule, puişor...
BĂTRÎNUL: Ah!... te-am zărit... las că ne vedem noi mai încolo, nu-ţi fie teamă... sînt aici cu nişte prieteni... *(Prietenilor:)* Ce bine-mi pare că în sfîrşit pot să vă strîng mîna!... păi da, sigur că da, cred în progres, în progresul neîntrerupt, cu toate zgîlţîielile lui, da, da, cu toate astea...
BĂTRÎNA: Vă mulţumesc, e-n regulă... Urîtă vreme! Da ce frumos e-afară! *(Aparte:)* Totuşi, mi-e teamă... Ce caut eu aici?... *(Strigă:)* Puiule! Puişor!...
Fiecare va vorbi în colţul lui cu invitaţii.
BĂTRÎNUL: Pentru a lichida exploatarea omului de către om e nevoie de bani, bani şi iar bani!
BĂTRÎNA: Puişor! *(Apoi, acaparată de prieteni:)* Da, soţul meu e aici, el se-ocupă cu organizarea... acolo... oh! n-aveţi cum s-ajungeţi... ar trebui să traversaţi... e cu prietenii lui...
116
BĂTRÎNUL: în nici un caz... de cînd mă ştiu am susţinut că logica pură nu există... nu-i decît imitaţie...
BĂTRÎNA: Şi totuşi există oameni fericiţi. Dimineaţa iau micul dejun în avion, prînzul îl iau în tren, iar cina pe transatlantic. Noaptea dorm în camioane care gonesc, gonesc, gonesc...
BĂTRÎNUL: Vorbiţi despre demnitatea omului? Să încercăm măcar să-i salvăm faţa. Demnitatea nu-i decît dosul lui.
BĂTRÎNA: Hai să nu cădem în macabru. *(Discuţia o face să izbucnească în rîs.)*
BĂTRÎNUL: Compatrioţii voştri mi-au cerut-o.
BĂTRÎNA: Sigur că da... povestiţi-mi tot.
BĂTRÎNUL: V-am convocat... o să vi se explice... individul şi persoana sînt una şi aceeaşi persoană.
BĂTRÎNA: Se poartă ciudat. Toţi au ciudă pe el.
BĂTRÎNUL: Eu nu sînt eu. Eu sînt un altul. Sînt unul într-altul.
BĂTRÎNA: Copii, nu vă-ncredeţi unii într-ălţii.
BĂTRÎNUL: Uneori mă trezesc în mijlocul tăcerii absolute. E sfera. E perfectă. Dar trebuie să fii foarte atent. Forma ei poate să dispară într-o clipă. Există găuri prin care se pierde.
BĂTRÎNA: Morţi vii, ce altceva?... fantome, fleacuri. .. Soţul meu îndeplineşte funcţii foarte importante, sublime.
BĂTRÎNUL: Iertaţi-mă... Eu sînt de altă părere!... Am să vă spun la momentul potrivit ce cred în privinţa asta... Pînă atunci nu suflu o vorbă!... Oratorul, cel pe care-l aşteptăm, Orato-
117
rul o să vă spună cu gura lui, el o să răspundă la toate întrebările care vă frămîntă... O să vă explice totul... cum cînd?... la momentul potrivit... nu mai e mult...
BĂTRÎNA, *prietenilor.* Cu cît mai repede, cu-atît mai bine... Sigur că da... *(Aparte:)* Ăştia nu ne mai lasă-n pace. Ducă-se dracului odată!... Unde-o fi puişorul meu? Nu-l mai văd...
BĂTRÎNUL, *acelaşi joc:* Aveţi puţină răbdare. O să auziţi mesajul meu. Imediat.
BĂTRÎNA, *aparte:* Ah!... îi aud vocea!... *(Prietenilor.)* Ştiţi, soţul meu a fost întotdeauna un neînţeles. A sosit în fine şi ceasul lui.
BĂTRÎNUL: Ascultaţi-mă pe mine. Am o experienţă bogată. în toate domeniile vieţii şi-ale gîndirii... Nu sînt un egoist: ar trebui ca toată omenirea să profite...
BĂTRÎNA: Au! M-aţi călcat pe picior... Am degetele degerate!
BĂTRÎNUL: Am pus la punct un întreg sistem. *(Aparte:)* Oratorul trebuia să fie aici. *(Cu voce tare:)* Eu am suferit enorm...
BĂTRÎNA: Da, da, am suferit mult. *(Aparte:)* Oratorul trebuia să fie aici! E timpul.
BĂTRÎNUL: Suferi mult, înveţi multe.
BĂTRÎNA *(ca un ecou):* Suferi mult, înveţi multe.
BĂTRÎNUL: Sistemul meu e perfect, o să vă convingeţi-
BĂTRÎNA *(ca un ecou):* Sistemul lui e perfect, o să vă convingeţi.

BĂTRÎNUL: Dacă îmi sînt urmate instrucțiunile.
BĂTRÎNA *(ecou):* Dacă îi sînt urmate instrucțiunile.
118
BĂTRÎNUL: Să salvăm lumea!...
BĂTRÎNA *(ecou):* Să-ți salvezi sufletul salvînd lumea!...
BĂTRÎNUL: Un singur adevăr pentru toți!
BĂTRÎNA *(ecou):* Un singur adevăr pentru toți!
BĂTRÎNUL: Ascultați-mă!...
BĂTRÎNA *(ecou):* Ascultați-l!...
BĂTRÎNUL: Fiindcă am certitudinea absolută!...
BĂTRÎNA *(ecou):* Are certitudinea absolută!
BĂTRÎNUL: în veci...
BĂTRÎNA: în vecii vecilor... *(Brusc, încep săse-audă zgomote în culise, fanfare.)* Da ce se-ntîmplă? *Zgomotul creşte, apoi se deschide larg uşa din fund, cu mare pompă; prin uşa deschisă nu vedem decît nimicul, dar o lumină foarte puternică invadează scena prin uşa cea mare şi prin ferestre, care, la sosirea împăratului invizibil, sînt intens luminate.*
BĂTRÎNUL: Nu ştiu... Nu-mi vine să cred... nu, nu se poate... ba da... sau mi se pare... de necrezut... şi totuşi... da... da... e împăratul! Ma-jestatea Sa împăratul!
Lumina care intră prin uşa deschisă şi prin ferestre a ajuns la intensitate maximă; e însă o lumină rece, goală; se mai aud încă zgomote care vor înceta brusc.
BĂTRÎNA: Puişor... puişor... cine e?
BĂTRÎNUL: Ridicați-vă în picioare!... E Majestatea
Sa împăratul! împăratul a venit la mine, la noi
acasă... Semiramida... îți dai seama? BĂTRÎNA, *fără să înțeleagă:* împăratul?... care-mpărat, puişor? *(Brusc, înțelege.)* Ah! da, împăratul!
Majestate! Majestate! *(înnebunită, face tot felul*
119
de reverențe groteşti în neştire.) A venit la noi! A venit la noi!
BĂTRÎNUL, *plîngînd de emoție:* Majestate! O! Majes-tatea mea!... mica mea, marea mea Majestate!... O! ce dar divin... ce vis minunat...
BĂTRÎNA *{ca un ecou):* Vis minunat... nunat...
BĂTRÎNUL, *mulțimii invizibile:* Doamnelor şi domnilor, ridicați-vă în picioare, preaiubitul nostru suveran, împăratul, se află în mijlocul nostru! Uraaa! Uraaa!
Urcă pe scăunel; se ridică pe vîrfuri pentru a-l zări pe împărat; Bătrîna face acelaşi lucru.
BĂTRÎNA: Uraaa! Uraaa! *{Tropăituri.)*
BĂTRÎNUL: Majestate!... Sînt aici!... Majestate! Mă auziți? Mă vedeți? Spuneți-i Majestății Sale că sînt aici! Majestate! Majestate! Sînt aici, eu, servitorul Vostru cel mai devotat!...
BĂTRÎNA *{tot ca un ecou):* Servitorul Vostru cel mai devotat, Majestate!
BĂTRÎNUL: Servitorul Vostru, sclavul Vostru, dinele Vostru, hau! hau! cîinele Vostru, Majestate...
BĂTRÎNA, *urlînd ca un cîine cu toată puterea:* Hau!... hau!... hau!...
BĂTRÎNUL,*frîngîndu-şi mîinile:* Mă vedeți? Răspundeți, Sire!... Ah, vă zăresc, am zărit pentru o clipă augustul chip al Majestății Voastre... Fruntea Voastră sublimă... Da, am zărit-o în ciuda curtenilor care roiesc în jurul Vostru...
BĂTRÎNA: în ciuda curtenilor... aici sîntem, Majestate.
BĂTRÎNUL: Majestate! Majestate! Doamnelor şi domnilor, n-o lăsați pe Majestatea Sa în picioare...
120
vedeți, Majestatea mea, eu sînt singurul care are grijă de Voi, de sănătatea Voastră, eu sînt cel mai devotat supus al Vostru.
BĂTRÎNA *{ecou):* Cei mai devotați supuşi ai Majestății Voastre!
BĂTRÎNUL: Lăsați-mă să trec, doamnelor şi domnilor... cum să trec eu prin mulțimea asta?... tre-

buie neapărat să-i prezint Majestății Sale împăratul preaumilul meu omagiu... Lăsați-mă să trec...
BĂTRÎNA *{ecou):* Lăsați-l să treacă... lăsați-l să treacă... treacă... acă...
BĂTRÎNUL: Lăsați-mă să trec, da lăsați-mă odată să trec. *{Disperat)* Vai! oare voi ajunge vreodată pînă la el?
BĂTRÎNA *{ecou):* La el... la el...
BĂTRÎNUL: Inima mea şi-ntreaga mea fiinţă sînt la picioarele lui, dar roiul curtenilor îl înconjoară, vai! vai! vor să mă-mpiedice s-ajung pînă la el... Şi-au dat cu toţii seama că eu... oh!, ştiu eu ce ştiu... cunosc intrigile de la curte... Vor să mă ţină departe de Majestatea Voastră!
BĂTRÎNA: Potoleşte-te, puişor... Majestatea Sa te vede, te priveşte... uite, Majestatea Sa mi-a făcut cu ochiul... Majestatea Sa e cu noi!...
BĂTRÎNUL: Să i se dea împăratului locul cel mai bun... aproape de podium... să audă tot ce spune Oratorul.
BĂTRÎNA, *urcată pe scăunel, ridicîndu-se pe vîrfuri, înăl-ţîndu-şi capul cît poate, pentru a vedea mai bine:* în sfîrşit se ocupă cineva şi de împărat.
BĂTRÎNUL: Slavă Domnului! *{împăratului-)* Sire... Rog pe Majestatea Voastră să aibă încredere.
121
Cel care stă lîngă Majestatea Voastră e un prieten de-al meu, e reprezentantul meu. *(Urcat pe taburet, în vîrful picioarelor:)* Doamnelor, domnişoarelor, domnilor, copilaşii mei, vă implor...
BĂTRÎNA *(ecou):* Plor... plor...
BĂTRÎNUL: ... Vreau să văd şi eu... daţi-vă puţin la o parte... aş vrea... privirea divină, figura impunătoare, coroana, aura Majestăţii Sale... Sire, binevoiţi să vă întoarceţi luminatul chip spre mine, umilul Vostru servitor... oh, atît de umil!... acum parcă văd ceva mai bine... da, pot distinge...
BĂTRÎNA *(ecou):* Acum distinge... distinge... stinge... inge...
BĂTRÎNUL: Sînt în culmea fericirii... n-am cuvinte să-mi exprim recunoştinţa fără margini... în casa mea prăpădită, o! Majestate! o! soare!... aici... chiar aici... în această casă unde, e-adevărat, sînt mareşal... dar în ierarhia armatei Voastre eu nu-s decît un biet mareşal de imobil...
BĂTRÎNA *(ecou):* Mareşal de imobil...
BĂTRÎNUL: Mă simt mîndru... mîndru şi smerit în acelaşi timp... aşa cum se cuvine... vai! sigur, sînt mareşal, puteam să am şi eu un loc la curtea imperială, aici mă ocup doar de-o curticică amă-rîtă... Majestate... eu... Majestate... mi-e greu să mă exprim... puteam avea... o groază de lucruri, o avere, dacă ştiam, dacă vroiam, dacă eu... dacă noi... iertaţi-mi emoţia, Majestate...
BĂTRÎNA: Vorbeşte la persoana a treia!
BĂTRÎNUL, *lamentîndu-se:* Binevoiască Majestatea Voastră să mă ierte! Pînă la urmă aţi venit care va să zică... eu nu mai îndrăzneam să sper...
122
puteam să fim plecaţi de-acasă... o! mîntuito-rule, în viaţa mea am îndurat atîta umilinţă...
BĂTRÎNA *(ecou), plîngînd:* ... milinţă... milinţă...
BĂTRÎNUL: Am suferit mult la viaţa mea... Puteam să fiu şi eu ceva, acolo, dacă ştiam că pot conta pe sprijinul Majestăţii Voastre... eu n-am nici un sprijin... dacă nu veneaţi, totul era în zadar... Sire, sînteţi ultima mea şansă...
BĂTRÎNA *(ecou):* Ultima şansă... Sire... ultima ansă... ire... ansă...
BĂTRÎNUL: Am atras blestemul asupra prietenilor mei, asupra tuturor celor care m-au ajutat... Braţul spre mine întins, de fulger a fost secerat...
BĂTRÎNA *(ecou):* ... braţul secerat... secerat... cerat...
BĂTRÎNUL: Motive ca să fiu urît s-au găsit mereu din plin, nici unul însă ca să fiu iubit...
BĂTRÎNA: Da de unde, puişor, nu-i adevărat. Eu te iubesc, eu sînt mămica ta...
BĂTRÎNUL: Toţi duşmanii mei au fost răsplătiţi, toţi prietenii m-au trădat...
BĂTRÎNA *(ecou):* Prieteni... trădat... trădat...

BĂTRÎNUL: Mult rău mi-au mai făcut. M-au persecutat. Şi dacă mă plîngeam, tot lor li se dădea dreptate... Uneori am încercat să mă răzbun... n-am putut niciodată, niciodată n-am putut să mă răzbun... mi se făcea milă... nu vroiam să-l lovesc pe duşmanul căzut la pămînt, mereu am fost prea bun.
BĂTRÎNA *(ecou):* Prea bun, bun, bun, bun, bun...
BĂTRÎNUL: M-a învins propria mea milă...
123
BĂTRÎNA *(ecou):* Milă... milă... milă...
BĂTRÎNUL: Dar ei, ei nu ştiau ce-i mila. Eu înţepam uşor cu acul şi primeam în schimb lovituri de măciucă, de cuțit, de tun, îmi zdrobeau oasele...
BĂTRÎNA *(ecou): ...* oasele... oasele... oasele...
BĂTRÎNUL: Eram dat la o parte, mă jefuiau, mă ucideau... Colecționam dezastre, eram paratrăsnetul catastrofelor...
BĂTRÎNA *(ecou):* Paratrăsnet... catastrofe... paratrăsnet. ..
BĂTRÎNUL: Ca să mai uit, am vrut să fac sport, Ma-jestate... alpinism... mi-au pus piedică şi-am alunecat... am vrut să urc scările şi mi-au şubrezit treptele... M-am prăbuşit... Am vrut să călătoresc, mi s-a refuzat paşaportul... Am vrut să trec rîul, mi-au tăiat punțile...
BĂTRÎNA *(ecou):* Tăiat punțile.
BĂTRÎNUL: Am vrut să trec Pirineii, iar Pirineii s-au topit.
BĂTRÎNA *(ecou):* Pirineii s-au topit... Putea să fie şi el, Majestate, la fel ca atîția alții, redactor şef, actor şef, doctor şef, Majestate, sau rege şef...
BĂTRÎNUL: Pe de altă parte, nimeni nu m-a băgat în seamă... nu mi s-au trimis niciodată invitații... Şi totuşi eu, ascultați ce vă spun, numai eu puteam salva omenirea, omenirea asta grav bolnavă. Majestatea Voastră ştie la fel de bine ca mine... păi da, puteam măcar s-o scutesc de nenorocirile care-o macină de-un sfert de veac încoace, dacă mi se oferea ocazia să-mi fac cunoscut mesajul; n-am încetat să sper că poate fi
124

salvată, mai e încă timp, planul meu e gata... dar, fir-ar să fie!, mă exprim aşa de greu...
BĂTRÎNA, *peste capetele invizibile:* Lasă că vine Oratorul, o să vorbească el în locul tău. Majestatea Sa e aici... o să ascultăm, nu te mai fră-mînta, acum ai toate atuurile, lucrurile s-au schimbat, s-au schimbat...
BĂTRÎNUL: Să mă ierte Majestatea Voastră... ştiu că are o mulțime de alte griji... am fost umilit... Doamnelor şi domnilor, fiți drăguți şi dați-vă un pic la o parte, nu-mi ascundeți cu totul nasul Majestății Sale, vreau să văd cum strălucesc diamantele coroanei imperiale... Păi, dacă Majestatea Voastră a avut mărinimia să vină aici, sub acoperişul meu prăpădit, e tocmai fiindcă binevoieşte să se aplece asupra umilei mele persoane. Ce compensație formidabilă, Majestate! Iar dacă materialiceşte mă ridic pe vîrfurile picioarelor, nu din orgoliu o fac, ci doar ca să vă contemplu mai bine!... Sufleteşte, sînt cu totul şi cu totul la picioarele Voastre...
BĂTRÎNA, *în hohote:* La picioarele Voastre, Sire, la picioarele Voastre, la degetele picioarelor Voastre...
BĂTRÎNUL: Am avut şi rîie. Stăpînu m-a dat afară fiindcă nu-l salutam pe fi-su, un copil de țîță, şi nici pe calul lui. Am încasat şuturi în cur, dar toate astea, Sire, nu mai au nici o importanță... din moment ce... Sire... Majestate... uitați-vă... sînt aici... aici...
BĂTRÎNA *(ecou):* Aici... aici... aici... aici... aici... aici...
125
BĂTRÎNUL: Din moment ce Majestatea Voastră este aici... din moment ce Majestatea Voastră va asculta mesajul meu... Numai că Oratorul trebuia să fie aici... Uite c-o face s-aştepte pe Majestatea Sa...
BĂTRÎNA: Să-l scuze Majestatea Sa. Vine. Vine imediat. Am vorbit cu el la telefon.

BĂTRÎNUL: Tare bună mai e Majestatea Sa! Majestatea Sa n-o să plece aşa, fără să fi ascultat pînă la capăt, fără să fi înțeles totul.
BĂTRÎNA *(ecou):* înțeles totul... ascultat... totul...
BĂTRÎNUL: O să vorbească el în numele meu... Eu nu pot... N-am talent... el are toate hârtiile, toate documentele...
BĂTRÎNA *(ecou):* Toate documentele...
BĂTRÎNUL: Puțină răbdare, Sire, vă implor... trebuie să vină...
BĂTRÎNA: Vine dintr-o clipă-ntr-alta.
BĂTRÎNUL, *pentru ca împăratul să nu se impacienteze:* Majestate, auziți, eu am avut de mult revelația. .. aveam vreo patruzeci de ani... spun asta şi pentru dumneavoastră, doamnelor şi domnilor... într-o seară, după cină, înainte să mă duc la culcare, m-am aşezat ca de-obicei pe genunchii tatălui meu... mustățile mele erau mai mari şi mai ascuțite ca ale lui... pieptul mai păros... părul îmi încărunțise deja, al lui era tot negru. Avea invitați la masă, oameni în toată firea, şi au izbucnit cu toții în rîs, în rîs.
BĂTRÎNA *(ecou):* în rîs... în rîs...
BĂTRÎNUL: „Nu găsesc nimic de rîs, le-am zis. Eu îl iubesc pe tăticu." Şi mi-au răspuns: „E mie-

zul nopții, copiii nu se culcă aşa tîrziu. Faptul că dumneavoastră nu faceți încă nani dovedeşte că nu mai sînteți bebeluş." Dar eu tot nu i-aş fi crezut dacă nu mi-ar fi vorbit cu dumneavoastră...
BĂTRÎNA *(ecou):* Dumneavoastră.
BĂTRÎNUL: în loc de tu...
BĂTRÎNA: Tu...
BĂTRÎNUL: „Şi totuşi, mi-am zis eu în sinea mea, nu-s însurat. înseamnă c-am rămas copil." M-au însurat cît ai zice peşte numai ca să-mi demonstreze contrariul... Noroc că soția mi-a ținut loc şi de tată, şi de mamă...*
BĂTRÎNA: Oratorul trebuie să vină, Majestate...
BĂTRÎNUL: O să vină el.
BĂTRÎNA: O să vină.
BĂTRÎNUL: O să vină.
BĂTRÎNA: O să vină.
BĂTRÎNUL: O să vină.
BĂTRÎNA: O să vină.
BĂTRÎNUL: O să vină, o să vină.
BĂTRÎNA: O să vină, o să vină.
BĂTRÎNUL: Vină.
BĂTRÎNA: Vine.
BĂTRÎNUL: Vine.
BĂTRÎNA: A venit, e aici.
BĂTRÎNUL: A venit, e aici.
BĂTRÎNA: A venit, e aici.

* Tirada Bătrînului despre tatăl său (începînd cu „Majestate, auziți, eu am avut de mult revelația..." şi sfîrşind cu „soția mi-a ținut loc de tată, şi de mamă") a fost suprimată în spectacol. Cred că e mai bine să fie suprimată. *(N. a.)*

BĂTRÎNUL *Şi* BĂTRÎNA: E aid...
BĂTRÎNA: Iată-l!... *(Tăcere; orice mişcare încetează. încremeniți, cei doi bătrîni privesc fix spre uşa nr. 5; scena aceasta nemişcată durează destul de mult, aproximativ o jumătate de minut; încet, foarte încet, uşa se deschide larg, fără nici un zgomot; îşi face apariția Oratorul; e un personaj real. Este tipul*

pictorului sau al poetului din secolul XIX: pălărie neagră de fetru, lavalieră, haină de pînză, mustață şi barbişon; are un aer uşor cabotin, suficient; dacă personajele invizibile trebuie să aibă cît mai multă realitate cu putință, Oratorul trebuie să pară ireal; mergînd de-a lungul zidului din dreapta, pare să alunece lin pînă în fundul scenei, în fața uşii celei mari, fără a întoarce capul în stînga sau în dreapta; va trece pe Ungă Bătrînăfără s-o observe, chiar şi atunci cînd Bătrîna îi va atinge brațul spre a se convinge că există; în acel moment, Bătrîna va spune:) Iată-l!

BĂTRÎNUL: Iată-l!

BĂTRÎNA, *care l-a urmărit cu privirea şi va continua să-l urmărească:* El e!... deci există. în carne şi oase.

BĂTRÎNUL, *urmărindu-l cu privirea:* Există. Chiar el e. Nu-i un vis!

BĂTRÎNA: Ți-am spus eu că nu-i vis.

Bătrînul îşi încrucişează brațele, ridică ochii spre cer; exultă în tăcere. Oratorul, ajuns înfund, îşi scoate pălăria, se înclină în tăcere, face o reverență cu pălăria în fața împăratului invizibil, asemeni unui muşchetar, cu o mişcare uşor automată. în acel moment:

BĂTRÎNUL: Majestate... vi-l prezint pe Orator...

128

BĂTRÎNA: El e!

Apoi Oratorul îşi pune pălăria pe cap şi urcă pe podium; priveşte, de sus, spre publicul invizibil de pe scenă, spre scaune; încremeneşte într-o atitudine solemnă.

BĂTRÎNUL, *publicului invizibil:* Puteți să-i cereți autografe. *(Automat, pe tăcute, Oratorul semnează şi distribuie nenumărate autografe. între timp, Bătrînul mai ridică o dată privirea spre cer încrucişîndu-şi brațele şi, exultînd, spune:)* Ce să-ți dorești mai mult într-o viață de om?...

BĂTRÎNA *(ecou):* Ce să-ți dorești mai mult?...

BĂTRÎNUL, *mulțimii invizibile:* Şi acum, cu voia Ma-jestății Voastre, mă adresez vouă, tuturor, doamnelor, domnişoarelor, domnilor, copilaşii mei, dragi confrați, dragi compatrioți, domnule preşedinte, iubiții mei camarazi de arme...

BĂTRÎNA *(ecou):* Şi copilaşii... pilaşii... laşii...

BĂTRÎNUL: Mă adresez vouă tuturor, fără deosebire de vîrstă, sex, stare civilă, rang, avere, pentru a vă mulțumi din toată inima. .

BĂTRÎNA *(ecou):* Din toată inima...

BĂTRÎNUL: împreună cu Oratorul... călduros, că ați venit în număr atît de mare... linişte, domnilor!...

BĂTRÎNA *(ecou):* ... Linişte, domnilor...

BĂTRÎNUL: Mulțumesc de asemenea tuturor celor care au făcut posibilă întîlnirea din această seară, organizatorilor...

BĂTRÎNA: Bravo!

Pe podium, în tot acest timp, Oratorul stă solemn şi nemişcat, doar mîna lui dă autografe ca un automat.

129

BĂTRÎNUL: Proprietarilor acestei clădiri, arhitectului, zidarilor care au binevoit să înalțe aceste ziduri!...

BĂTRÎNA *(ecou):* ... ziduri...

BĂTRÎNUL: Tuturor celor care au săpat temeliile... Linişte, doamnelor şi domnilor...

BĂTRÎNA *(ecou):* ... nelor şi domnilor...

BĂTRÎNUL: Nu pot uita să adresez cele mai vii mulțumiri tîmplarilor care au făcut scaunele pe care stați, meşterului îndemînatec...

BĂTRÎNA *(ecou):* ... mînatec...

BĂTRÎNUL: ... care a făurit fotoliul în care se afundă moale Majestatea Voastră, ceea ce nu împiedică totuşi spiritul Vostru să rămînă tare şi ferm... Mulțumesc de asemenea tuturor tehnicienilor, maşiniştilor, electrocutorilor...

BĂTRÎNA *(ecou):* ... trocutorilor, trocutorilor...

BĂTRÎNUL: ... producătorilor de hîrtie şi tipografilor, corectorilor, redactorilor, cărora le datorăm programele atît de grațios împodobite, solidarității universale a tuturor acestor oameni, mulțumiri, mulțumiri patriei noastre, Statului *(se întoarce spre locul unde trebuie să fie împăratul)* a cărui corabie e condusă de Majestatea Voastră cu priceperea unui adevărat cîrmaci... mulțu-

miri plasatoarei mult muncită...
BĂTRÎNA *(ecou):* ... muncită... fericită...
BĂTRÎNUL *(arată cu degetul spre Bătrîna):* Vînzătoa-rea de ciocolată şi programe...
BĂTRÎNA *(ecou):* ... grame...
BĂTRÎNUL: ... soția mea, tovarăşa mea de-o viață... Semiramida!...
130
BĂTRÎNA *(ecou):* ... oția... ață... amida... *(Aparte:)* Puişorul meu nu uită niciodată să mă pomenească şi pe mine.
BĂTRÎNUL: Le mulțumesc tuturor celor ce mi-au oferit sprijinul lor financiar sau moral, prețios şi competent, contribuind astfel la reuşita totală a serbării din această seară... mulțumesc de asemenea, mulțumesc înainte de toate, suveranului nostru preaiubit, Majestatea Sa împăratul...
BĂTRÎNA *(ecou):* ... jestatea Sa împăratul...
BĂTRÎNUL, *într-o tăcere de mormînt:* ... Linişte, vă rog... Majestate...
BĂTRÎNA *(ecou):* ... ajest... jest...
BĂTRÎNUL: Majestate, soția mea şi cu mine nu mai aşteptăm nimic de la viață. Existența noastră se poate încheia în această apoteoză... Mulțumesc cerului că am avut parte de ani mulți şi liniştiți... Am avut o viață bogată. Misiunea mea e-ndeplinită. N-am trăit în zadar, de vreme ce mesajul meu va fi împărtăşit lumii... *(Gest către Orator, care nu observă: acesta respinge ferm şi cu demnitate brațele care-i cer autografe)* Lumii... vreau să spun ce-a mai rămas din ea. *(Gest larg către mulțimea invizibilă.)* Voi, doamnelor, domnilor, dragi prieteni, voi sînteți resturile omenirii, dar cu asemenea resturi încă se mai poate face o ciorbă pe cinste... Prietene Orator... *(Oratorul priveşte în altă parte.)* Dacă atîta amar de vreme n-am fost nici recunoscut, nici prețuit de contemporani, înseamnă că aşa mi-a fost scris... *(Bătrîna plînge în hohote.)* Dar toate s-au topit acum, cînd las în seama ta, scum-
131
pul meu Orator şi prieten *(Oratorul respinge o nouă cerere de autograf; ia apoi un aer indiferent, priveşte în toate direcțiile.)...* misiunea de a face să strălucească deasupra viitorimii lumina spiritului meu... Dezvăluie deci universului întreg filozofia mea. Dar nu uita nici amănuntele, uneori picante, alteori triste sau duioase, din viața mea particulară, gusturile mele, vesela mea lăcomie... spune totul... vorbeşte despre consoarta mea... *(Bătrîna plînge mai tare.)...* despre felul în care ştie ea să prepare colosalele ei baclavale, tocănița ei de iepure de avanpost... despre Berry, ținutul meu natal... Pe tine mă bazez, mare maestru şi Orator... iar în ce ne priveşte pe mine şi pe fidela mea consoartă, după atîția ani închinați progresului omenirii, în care am fost soldați ai dreptei cauze, nouă nu ne mai rămîne acum decît să ne retragem pentru a să-vîrşi jertfa supremă, jertfă pe care nimeni nu ne-o cere, dar pe care o vom face totuşi...
BĂTRÎNA, *plîngînd în hohote:* Da, da, să murim în culmea gloriei... să murim ca să intrăm în legendă... Măcar s-avem şi noi o stradă care să ne poarte numele...
BĂTRÎNUL, *Bătrînei:* O! tu, consoartă fidelă!... tu care ai crezut nestrămutat în mine vreme de-un veac, tu care nu m-ai părăsit niciodată, niciodată... vai! azi, în clipa supremă, mulțimea ne desparte fără milă...
Vai ce tare-mi doresc Oasele să-mi sfîrşesc împreună cu-ale tale

132

Aceeaşi piele să ne-ncapă în acelaşi mormînt şi-n aceeaşi groapă Aceiaşi viermi să se hrănească Din carnea noastră bătrînească Hai să putrezim împreună...
BĂTRÎNA: ... să putrezim împreună...
BĂTRÎNUL: Vai!... vai!...
BĂTRÎNA: Vai!... vai!...
BĂTRÎNUL: Cadavrele noastre vor cădea departe unul de altul, vom putrezi în singurătatea ape-

lor... Hai să nu ne mai plîngem.
BĂTRÎNA: Să facem ce trebuie făcut!...
BĂTRÎNUL: Dar nu vom fi uitați. împăratul cel veşnic îşi va aminti de noi de-a pururi.
BĂTRÎNA *(ecou):* De-a pururi.
BĂTRÎNUL: Vom lăsa urme, noi sîntem oameni, nu oraşe.
BĂTRÎNUL *şi* BĂTRÎNA, *împreună:* Vom avea strada noastră!
BĂTRÎNUL: Să fim uniți în timp şi-n veşnicie, dacă în spațiu nu se poate, aşa cum am fost în urgie: să murim în aceeaşi clipă... *(Oratorului impasibil, imobil:)* Eu am încheiat... am încredere în tine... pe tine mă bazez... Spune tu totul... Dezvăluie mesajul... *(împăratului:)* Să mă ierte Majestatea Voastră... Adio tuturor. Adio Se-miramida.
BĂTRÎNA: Adio tuturor!... Adio, puişor!
BĂTRÎNUL: Trăiască împăratul!
133
Aruncă serpentine şi confetti către împăratului invizibil; se aude fanfara; lumină intensă, ca focurile de artificii.
BĂTRÎNA: Trăiască împăratul!
Confetti şi serpentine în direcția împăratului, apoi către Oratorul nemişcat şi impasibil, deasupra scaunelor goale.
BĂTRÎNUL, *acelaşi joc:* Trăiască împăratul! BĂTRÎNA, *acelaşi joc:* Trăiască împăratul!
Bătrîna şi Bătrînul se aruncă în acelaşi timp, fiecare pe fereastra lui, strigînd: „Trăiască împăratul!" Brusc se face linişte; nu mai sînt focuri de artificii, se aude un „Ah!" din cele două laturi ale scenei şi zgomotul surd cu care cad cele două corpuri în apă. Lumina care pătrundea prin ferestre şi prin uşa cea mare a dispărut: nu rămîne decît lumina slabă de la-nceput; ferestrele, negre, rămîn larg deschise; perdelele lor flutură în vînt.
ORATORUL, *care a rămas nemişcat, impasibil, în timpul scenei dublei sinucideri, după o tăcere prelungită, se hotărăşte să vorbească; în fața rîndurilor de scaune goale, reuşeşte să-ifacă pe oamenii invizibili să priceapă că e surd şi mut; face semne de surdomut: eforturi disperate pentru a se face înțeles; apoi horcăie, geme, scoate sunete guturale de mut:* Hîmm, Dîmnî, dîmîm, dîîmn. Hîu, gîu, hă, hă. Hîmm, hîmm, gî, gu, gugî.
Neputincios, lasă brațele în jos; brusc, chipul i se luminează, i-a venit o idee, se întoarce spre tablă, scoate o cretă din buzunar şi scrie cu litere mari:
134
ÎNGERPÎINE
V
NNAA NNM NWNWNW V
Se întoarce din nou spre publicul invizibil, publicul de pe scenă, arată cu degetul spre ce a scris pe tablă.
ORATORUL: Mîîmîm, Mîîmîm, Gugî, Gu, Gî, Mîî-mîm, Mîîmîm, Mîîmîm, Mîîmîmîîm.
Apoi, nemulțumit, şterge cu gesturi precipitate semnele pe care le-a scris şi le înlocuieşte cu altele, între care se disting, tot cu litere mari:
AADIO ADIO APA
Oratorul se întoarce iar spre sală; zîmbeşte de parc-ar întreba, ca şi cum ar spera c-a fost înțeles, că a spus ceva; arată cu degetul celor de pe scaunele goale spre ce-a scris; nemişcat preț de cîteva clipe, aşteaptă, destul de satisfăcut, uşor solemn, apoi, confruntat cu absența reacției la care se aştepta, zîmbetul lui dispare în-cet-încet, expresia i se întunecă; mai aşteaftă puțin; dintr-o dată, salută brusc cu un gest țîfnos, coboară de pe podium, se îndreaptă spre uşa cea mare din fund cu mersul lui fantomatic; înainte de a ieşi mai salută o dată ceremonios rîndurile goale şi pe împăratul invizibil. Scena rămîne pustie, cu scaunele ei, cu podiumul, cu podeaua acoperită de serpentine şi confetti. Marea uşă din fund rămîne larg deschisă spre întuneric. Se aud pentru prima dată zgomotele făcute de oamenii invizibili: hohote de rîs, murmure, „sssst", tuşituri ironice; la început slabe, zgomotele se vor auzi tot mai tare; apoi, treptat, vor deveni tot mai slabe. Toate aces-
135
*tea trebuie să dureze suficient de mult pentru ca publicului — publicul adevărat şi vizibil — să i se întipărească adînc în minte acest final. Cortina cade foarte încet.**